

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/B/2022/36122176490728964

PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE A ICH VPLYV NA
ROZVOJ VYBRANÉHO REGIÓNU V SR

Bakalárska práca

2022

Martin Sinčák

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE A ICH VPLYV NA
ROZVOJ VYBRANÉHO REGIÓNU V SR

Bakalárska práca

Študijný program: Financie, bankovníctvo a investovanie

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Marcela Rabatinová, PhD.

Bratislava 2022

Martin Sinčák

PodĎakovanie

Touto cestou by som chcel poĎakovať vedúcej záverečnej práce, Ing. Marcele Rabatinovej, PhD., za odborné vedenie, rady, návrhy a pripomienky, ktoré mi pomohli zvládnuť danú problematiku a prispeli k lepšiemu vypracovaniu tejto bakalárskej práce.

Abstrakt

SINČÁK. Martin: *Priame zahraničné investície a ich vplyv na rozvoj vybraného regiónu v SR*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta. Katedra financií. - Vedúci záverečnej práce: Ing. Marcela Rabatinová, PhD. – Bratislava NHF EU, 2022, 44 s.

Záverečná práca bola vypracovaná na tému Priame zahraničné investície a ich vplyv na rozvoj vybraného regiónu. Cieľom záverečnej práce bolo na základe získaných poznatkov a štatistických údajov získať reálny prehľad o vývoji priamych zahraničných investícií v SR z hľadiska jednotlivých odvetví a regiónov a zhodnotiť ich vplyv na rozvoj vybraného regiónu. Práca je rozdelená do troch kapitol a obsahuje 16 grafov. Prvá kapitola je zameraná na hodnotenie súčasného stavu priamych zahraničí v SR na odvetvovej aj regionálnej úrovni, vrátane porovnania so zahraničím. V druhej kapitole je uvedená špecifikácia hlavného a parciálnych cieľov práce, metodika práce a metódy skúmania. Tretia kapitola obsahuje analýzu vývoja PZI na úrovni dvoch vybraných regiónov SR, analýzu vývoja PZI na okresnej úrovni a súvisiacich dopadov PZI na zamestnanosť a HDP daného regiónu. Výsledkom práce je navrhnutie odporúčaní, ktoré by zatriaktívnil vybraný región z pohľadu zahraničných investorov.

Kľúčové slová:

Priama zahraničná investícia, región, zahraničný investor, zahraničný kapitál

Abstract

SINČÁK, Martin: *Foreign direct investment and their impact on the development of a selected region in the Slovak Republic*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy: Department of Finance – Thesis Supervisor: Ing. Marcela Rabatinová, PhD. – Bratislava NHF EU, 2022, 44 s.

The topic of this final thesis was foreign direct investment and their impact to the selected region of Slovak Republic. The purpose of the thesis was to obtain real overview of development of foreign direct investment in Slovak Republic from the point of view of individual sectors and regions and to evaluate their impact on development of selected region. This thesis is divided into 3 chapters and contains 16 diagrams. First chapter includes state of issues both in Slovak Republic and abroad. In the second chapter we specify our goals and work methodology. In third chapter we analyze selected regions, FDI and their impact on regional GDP and suggest various recommendations to make these regions more attractive for foreign investors. The result of this work should be drafting recommendations, which would make selected region more attractive for foreign investors.

Key words:

Foreign direct investment, region, foreign investor, foreign capital

OBSAH

Úvod.....	8
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	9
1.1 Priame zahraničné investície	9
1.1.1 Teoretické vymedzenie priamych zahraničných investícií	9
1.1.2 Dopad priamych zahraničných investícií na ekonomiku SR	10
1.1.3 Delenie priamych zahraničných investícií	12
1.2 Aktuálny stav priamych zahraničných investícií v SR.....	13
1.2.1 Prílev priamych zahraničných investícií od roku 2000 do 2020.....	13
1.2.2 Stav priamych zahraničných investícií na regionálnej úrovni	15
1.2.3 Stav priamych zahraničných investícií na odvetvovej úrovni	17
1.2.4 Porovnanie stavu PZI v krajinách V4	19
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	21
2.1 Cieľ práce	21
2.2 Metodika práce a metódy skúmania	22
3 Výsledky práce a diskusia	23
3.1 Priame zahraničné investície – Košický kraj	23
3.1.1 Celkový stav PZI v Košickom samosprávnom kraji.....	23
3.1.2 Stav PZI v Košickom samosprávnom kraji – úroveň okresov	25
3.1.3 Stav PZI v Košickom samosprávnom kraji v súvislosti s HDP	27
3.1.4 Významné PZI v Košickom kraji.....	28
3.2 Priame zahraničné investície – Trnavský kraj.....	29
3.2.1 Celkový stav PZI v Trnavskom samosprávnom kraji.....	29
3.2.2 Stav PZI v Trnavskom kraji – úroveň okresov	31
3.2.3 Stav PZI v Trnavskom samosprávnom kraji v súvislosti s HDP	33
3.2.4 Významné PZI v Trnavskom kraji.....	34
3.3 Komparácia PZI a súvisiacich dopadov – Košický a Trnavský kraj.....	34
3.3.1 Stav PZI.....	34
3.3.2 Porovnanie nezamestnanosti	35
3.3.3 Porovnanie okresných úrovní.....	36
3.3.4 Porovnanie vplyvu PZI na HDP regiónov	37
3.4 Odporúčania pre zatraktívnenie regiónov	38
3.4.1 Aktuálna regionálna investičná pomoc	38
3.4.2 Návrh odporúčaní na zatraktívnenie Košického kraja	39
3.4.3 Návrh odporúčaní na zatraktívnenie Trnavského kraja	40

Záver	41
Zoznam použitej literatúry	43

Úvod

Témou bakalárskej práce sú priame zahraničné investície a ich vplyv na rozvoj vybraných regiónov. Túto tému sme si zvolili hlavne pre to, že pochádzam z regiónu, ktorý v rámci Slovenskej republiky dlhodobo zaostáva práve v tejto oblasti.

V prvej kapitole práce sme sa venovali súčasnému stavu riešenej problematiky, kde sme zhodnotili prílev priamych zahraničných investícií na Slovensko. Rovnako sme sa pozreli aj na teoretické východiská, ako je vymedzenie priamych zahraničných investícií, ich typy a rozdelenie a na ich dopad na ekonomiku Slovenska. V tejto kapitole sme sa venovali aj rozdeleniu prílevu priamych zahraničných investícií na regionálnej a odvetvovej úrovni, pričom sme zhodnotili ich stav. V závere kapitoly sme porovnávali stav priamych zahraničných investícií na Slovensku s krajinami Vyšehradskej štvorky.

V druhej kapitole práce sme sa venovali stanoveniu cieľov, metodike práce a metódam skúmania prostredníctvom ktorých sme skúmali, hodnotili a rozpracovávali rôzne analýzy a stanovené ciele.

V tretej kapitole sme sa zaoberali hlbšou analýzou vybraných regiónov. Pomocou viacerých grafických analýz sme zhodnotili vývoj priamych zahraničných investícií v sledovaných regiónoch. Rovnako sme zhodnotili aj vplyv priamych zahraničných investícií na dané regióny v súvislosti s viacerými ekonomickými ukazovateľmi ako sú nezamestnanosť v danom regióne, vývoj regionálneho hrubého domáceho produktu a detailne sme analyzovali aj stav priamych zahraničných investícií na úrovni jednotlivých okresov. Nezabudli sme však spomenúť ani niekoľko významných zahraničných investorov pôsobiach na trhu práve na sledovaných územiach.

V závere tretej kapitoly sme sa venovali zhodnoteniu a porovnaniu zistených faktov v daných regiónoch. Vzájomne sme porovnávali vývoj v sledovaných oblastiach, pričom sme brali do úvahy rôzne podmienky pre tieto regióny. Zhodnotili sme aj aktuálne poskytovanú investičnú pomoc pre investorov, pričom sme sa snažili identifikovať reálne problémy v atraktivite daných regiónov a navrhnúť riešenia, ktoré by mohli pomôcť tieto regióny zatraktívniť práve pre vstup nových zahraničných investorov.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

V prvej kapitole bakalárskej práce sa budeme venovať zhodnoteniu súčasného stavu priamych zahraničných investícií na Slovensku, rovnako ako aj porovnaniu vývoja tejto problematiky s krajinami V4.

1.1 Priame zahraničné investície

1.1.1 Teoretické vymedzenie priamych zahraničných investícií

Na úvod tejto kapitoly práce je potrebné si zadať a teoreticky vymedziť pojem priame zahraničné investície. Národná banka Slovenska odkazuje na definíciu Medzinárodného menového fondu, ktorá znie: „priama zahraničná investícia predstavuje kategóriu medzinárodných investícií, ktorá vyjadruje zámer subjektu, ktorý je rezidentom jednej ekonomiky (priamy investor), získať trvalý podiel v podniku so sídlom v inej ekonomike (podnik priamej investície).“¹ Napriek tejto definícii udávanej národnou bankou, neexistuje úplne jednotná definícia priamych zahraničných investícií. Pravdepodobne najčastejšie používané vymedzenie pochádza z konferencie OSN pre obchod a rozvoj, kde sú definované ako investície dlhodobého charakteru k podniku a zároveň odrážajú priamy pretrvávajúci záujem priameho investora v rezidentskom subjekte cudzej krajiny v podniku rezidenta krajiny inej.²

Devízový zákon č. 202/1995 v znení neskorších predpisov vymedzuje priame zahraničné investície ako „také vynaloženie peňažných prostriedkov alebo iných peniazmi ocenených majetkových hodnôt, alebo iných majetkových práv, ktorého účelom je založenie, získanie alebo rozšírenie trvalých ekonomických vzťahov investujúceho tuzemca alebo tuzemcov ako osôb konajúcich v zhode na podnikaní v zahraničí alebo investujúceho cudzozemca alebo cudzozemcov ako osôb konajúcich v zhode na podnikaní v tuzemsku a to niektorou z týchto foriem:

1. Vznik alebo získanie 100% podielu na podnikaní.
2. Účasť na podnikaní, ak investor vlastní alebo získa najmenej 10 %-ný podiel na základnom imaní obchodnej spoločnosti alebo najmenej 10%-ný podiel na čistom obchodnom imaní obchodnej spoločnosti, alebo najmenej 10% hlasovacích práv.

¹ Medzinárodný menový fond - Manuál platobnej bilancie, 5. edícia [cit.2021-12-20]

² UNCTAD. World investment report: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development (online). New York and Geneva: United Nations, 2006, 340 s. [cit.2021-12-20] Dostupné na : https://unctad.org/system/files/official-document/wir2006_en.pdf

3. Prijatie alebo poskytnutie finančného úveru investorom na podnikanie, ak má investor na tomto podnikaní účasť podľa bodu 1 alebo bodu 2 alebo ak je finančný úver spojený s dohodou o podiele na rozdelení zisku alebo je spojený s vplyvom na riadení spoločnosti, ktorý je porovnateľný s vplyvom pri podiele podľa bodu 1 alebo bodu 2.
4. Použitie výnosu z existujúcej priamej investície do tejto investície“.³

Schéma 1: Zloženie priamych zahraničných investícií

$\text{Kmeňový kapitál} + \text{ostatný kapitál} + \text{reinvestovaný zisk} = \text{Priame zahraničné investície}$

Zdroj: FERENČÍKOVÁ, Soňa, a kol. *Medzinárodná expanzia firiem: stratégie, partnerstvá a ľudské zdroje*. Bratislava: Iura Edition, 2013, 17 s. ISBN 978-80-8078-532-1.

1.1.2 Dopad priamych zahraničných investícií na ekonomiku SR

Priame zahraničné investície majú rovnako ako množstvo iných hospodárskych záležitostí dvojakú stranu svojho dopadu na ekonomiku daného hostiteľského štátu, v tomto prípade na Slovenskú republiku. Z toho vyplýva, že niektoré dopady priamych zahraničných investícií na ekonomiky hostiteľských štátov sú pozitívne, no iné sú, resp. môžu byť negatívne. Tomáš Dudáš (2010) hovorí o negatívach a pozitívach vplývajúcich na ekonomiku Slovenska. Medzi pozitívne dopady PZI na môžeme zaradiť:⁴

- Hospodársky rast – tvorba nových kapacít budovaných zahraničným kapitálom sa často prejaví rastom HDP, pričom domáci kapitál nie je schopný vytvoriť porovnateľné kapacity.
- Prínos chýbajúceho dlhodobého kapitálu – hlavne v štátoch, kde nie je k dispozícii, je vstup dlhodobého zahraničného kapitálu výhodou, nakoľko často nevie bez problémov opustiť hostiteľský štát.
- Nové technológie – prínos technologického pokroku do štátov, kde v daných odvetviach nie sú k dispozícii dostatočne technologicky vyspelé inovácie, výhodou je, že tieto inovácie neostávajú len v zahraničných firmách, ale časom sa dostávajú do ďalších firiem štátu.

³ Zákon č. 202/1995 – Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. [cit.2021-12-20] Dostupné na : <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1995/202/20190101>

⁴ DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, s. 9 - 12 [cit. 2021-12-20] ISBN 978-80-225-3084-2

- Prístup na zahraničné trhy – zahraničné firmy sú často zamerané na export svojich produktov, čím sa otvárajú dvere trhu pre zahraničnú spoločnosť, pričom jej pomocou sa môže otvoriť trh aj iným domácim, napr. subdodávateľským firmám.
- Nové manažérske znalosti – využívanie expertov z materskej firmy zvyšuje kvalifikáciu zamestnancov a rovnako prináša nové manažérske poznatky a techniky.
- Priemyselná reštrukturalizácia – pri prilákaní investorov pôsobiacich v technologických odvetviach sa štruktúra priemyslu štátu pomerne rýchlo mení, vhodným príkladom na Slovensku je automobilový priemysel.
- Zlepšenie podnikateľského prostredia – zahraničné spoločnosti väčšinou používajú etické kódexy svojich materských spoločností.
- Zlepšenie ochrany životného prostredia – zahraničné firmy prinášajú moderné technológie, ktoré sú šetrnejšie ako domáce a zastaralejšie. Neplatí to však v prípade, že zahraničný investor presúva ekologicky škodlivú výrobu z dôvodu výhodnejšej legislatívy ohľadom životného prostredia.
- Tzv. crowding in efekt – ide o vytvorenie siete domácich subdodávateľov zahraničnou spoločnosťou, vhodným príkladom je opäť automobilový priemysel.

Potenciálne nevýhody PZI by sme mohli zhrnúť nasledovne:

- Vytlačenie konkurencie – investícia do lokálnej firmy s cieľom zbaviť sa alebo stlmiť konkurenciu.
- Crowding out efekt – sprievodným javom pri PZI môže byť vytlačanie domácich firiem z trhu v prípade, že domáce firmy nevedia konkurovať zahraničnej.
- Negatívny vplyv na domáce firmy – pri nadpriemernom náraste miezd v zahraničných firmách dochádza k ovplyvneniu domácich firiem v prípade, že ich produktivita práce rastie pomaly, čoho výsledkom je zvýšenie nezamestnanosti a zníženie konkurencieschopnosti domácich firiem.
- Zvýšená nezamestnanosť – zvýšenie kapitálovo náročnej výroby a zníženie podielu výroby náročnej na prácu môže mať za následok zvýšenie miery nezamestnanosti.
- Sklon k zahraničným dodávateľom – materské firmy majú sklon využívať pôvodných zahraničných dodávateľov, čo z krátkodobého hľadiska môže spôsobiť zhoršenie salda obchodnej bilancie, ktoré sa v strednodobom hľadisku vyvažuje zvýšením exportu.

- Repatriácia ziskov – repatriácia ziskov môže byť problém z hľadiska zaťaženia platobnej bilancie.
- Výpadok daňových príjmov – daňové prázdny alebo transferové ceny, ktorými nadnárodné firmy upravujú svoje zisky, môžu viesť k výpadku daňových príjmov v hostiteľskom štáte.
- Pomalý rozvoj domácich firiem – pri prílišnej orientácii na zahraničné spoločnosti dochádza k pomalému rozvoju domácich firiem, zahraničné firmy tak prosperujú, kým domáce stagnujú.⁵

1.1.3 Delenie priamych zahraničných investícií

„Autori skúmajú problematiku PZI sa rozchádzajú v pohľade na ich členenie v závislosti od foriem, funkčného hľadiska, smeru toku PZI alebo úrovni hodnotiacich reťazcov. Vo všeobecnosti však možno identifikovať štyri pohľady na členenie priamych zahraničných investícií, a to podľa funkčného hľadiska, spôsobu nadobudnutia, formy PZI a typu vlastníctva.“⁶

Viacero ekonómov však poukazuje na to, že investície spadajúce do posledných dvoch kategórií nie sú investície v pravom zmysle slova. Pri nadobudnutí 10 % majetkového podielu alebo rozhodovacích práv sú síce považované za PZI, no primárnym motívom takýchto investícií nemusí byť reálny záujem podieľať sa na riadení spoločnosti. Mnohí kritici tu hovoria skôr o politickej ako finančnej motivácii.

⁵ DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, s. 9 – 12 [cit. 2021-12-20] ISBN 978-80-225-3084-2

⁶ BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, s. 174 [cit. 2021-12-28] ISBN 978-80-89710-51-5

Tabuľka 1: Členenie PZI podľa Baláža

PZI podľa funkčného hľadiska:	Horizontálne PZI
	Vertikálne PZI
	Konglomerátne PZI
PZI podľa spôsobu nadobudnutia:	získaním viac ako 10% akcií v zahraničnej spoločnosti
	založením/ziskom dcérskej spoločnosti v 100% vlastníctve
	expanziou do firiem s väčšinovým vlastníctvom a podporovaním zahraničných pobočiek
	reinvestovaním zisku
podľa foriem PZI:	Fúzie
	Akvizície
	greenfield investície (investície na zelenej lúke)
	brownfield investície (investície na hnedej lúke)
	spoločný podnik (joint venture)
podľa typu vlastníctva:	súkromné spoločnosti
	štátne spoločnosti
	štátne suverénne fondy
	private equity fondy

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, s. 174 - 182 ISBN 978-80-89710-51-5

1.2 Aktuálny stav priamych zahraničných investícií v SR

V nasledujúcej časti práce sa budeme venovať aktuálnemu stavu priamych zahraničných investícií na Slovensku, pričom zhodnotíme obdobie približne od roku 2000 až po súčasnosť. Sledovať budeme Slovensko ako celok, rovnako však aj vývoj PZI na úrovni regiónov, resp. odvetví, pričom zhodnotíme aj dopady svetovej hospodárskej krízy na priame zahraničné investície. Rovnako sa však budeme venovať aj dopadom krízy spojenjej s pandémiou ochorenia Covid – 19 na priame zahraničné investície na Slovensku.

1.2.1 Prílev priamych zahraničných investícií od roku 2000 do 2020

Pred rokom 2000 priame zahraničné investície v SR nehrali výraznú rolu v spôsobe financovania investícií, pretože pri pomerne nestabilnej politickej situácii sme nepatrili medzi krajiny s dobrým potenciálom pre zahraničných investorov. Tomuto problému nepomohli ani slabé ratingové hodnotenia rôznych svetovo uznávaných ratingových agentúr ako napríklad Standard & Poor's alebo Moody's Investors Services. Do roku 2000 na Slovensko prichádzalo len veľmi malé množstvo kapitálu prostredníctvom priamych zahraničných investícií. Táto situácia sa však začala meniť v dobe okolo roku 2000.

„Program novej vlády zvolenej v roku 1998 bol zameraný aj na zvýšenie prílevu PZI a na základe neho začala vláda pomerne rýchlo vykonávať opatrenia smerujúce k splneniu tohto cieľa.“⁷ Za zlepšením stáli hlavne zmeny v ekonomickej či politickej stabilite a privatizačných metódach. Významným bodom v tomto období je pre Slovensko vstup do OECD, teda do klubu hospodársky vyspelých štátov. V ďalších rokoch sme sa stali silným kandidátom na vstup a neskôr členom aliancie NATO a Európskej únie. Významnú rolu v tomto období zohral aj fakt, že zahraničné spoločnosti neboli vylúčené z privatizácie, čo bol jeden z hlavných dôvodov nadštandardného prílevu PZI v roku 2002.

Toto obdobie sa až do roku 2008 sa vyznačovalo pomerne prudkým a bezproblémovým hospodárskym rastom v celom svetovom hospodárstve. Práve v tomto čase sa realizovali aj viaceré rekordné akvizície.⁸ Toto pozitívne obdobie sa prejavilo aj u nás, nakoľko sa v tejto dobe sa prílev PZI pohyboval na Slovensku v historicky kladných hodnotách. V rokoch 2009 a 2010 došlo k viditeľnému poklesu, resp. v roku 2009 až k odlevu PZI na Slovensku. Za hlavný faktor tohto vývoja môžeme považovať svetovú hospodársku krízu, ktorá zhoršila makroekonomické prostredie pre zahraničné investície a rovnako aj likviditu bánk vrátane ich schopnosti poskytovať úvery, čo podľa prognóz viedlo k spomaleniu tokov PZI. Situácii nepomohli ani obavy investorov, ktoré súviseli s možnosťami realizácie a predaja vyrobených produktov, pričom nastalo rušenie alebo odklad investičných projektov. Celosvetový pokles dopytu a teda aj pokles dopytu u významných obchodných partnerov Slovenskej republiky viedol k nerozširovaniu výrobných kapacít a zrušeniu investícií spojených s budovaním nových podnikov.⁹

V nasledujúcom období sa stretávame so zaujímavým vývojom PZI. Od roku 2010 môžeme sledovať vývoj PZI, kde do roku 2012 popri zotavovaní sa ekonomiky z globálnej krízy vidíme nárast prílevu PZI. Zaujímavá situácia nastáva v rokoch 2013 a 2014, kde prvý krát v histórii i v rámci sledovaného obdobia môžeme vidieť dva po sebe nasledujúce roky odlev PZI zo Slovenska. Zaujímavosťou je, že v oboch rokoch je prílev majetkovej časti PZI kladný, ten je však negovaný vyšším odlevom reinvestovaného zisku a ostatného kapitálu.

⁷ DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, s. 16. [cit. 2022-12-28] ISBN 978-80-225-3084-2

⁸ BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, s. 185. [cit. 2021-12-28] ISBN 978-80-89710-51-5

⁹ DARMO, Ľubomír. Prílev priamych zahraničných investícií do krajín V4: *Vybrané aspekty makroekonomického prostredia v Slovenskej republike a v Európskej únii: zborník vedeckých statí*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s.36-44. [cit.2022-01-15] ISBN 978-80-225-4619-5.

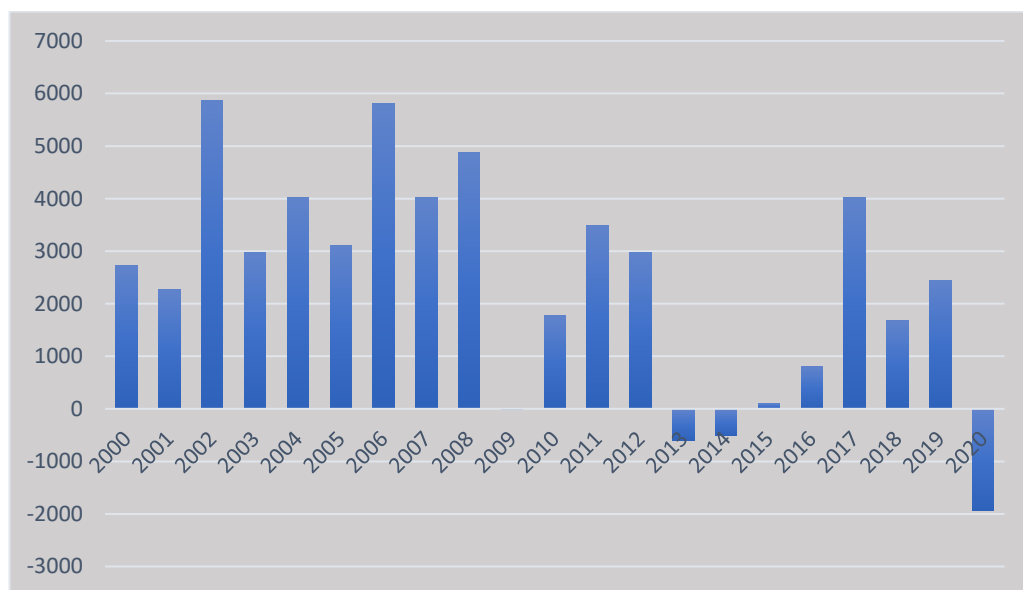
Z tohto faktu tak môžeme vyvodiť, že zisk tu pôsobiacich zahraničných spoločností bol vo väčšej miere reinvestovaný mimo Slovenska.

V rokoch 2015 až 2019 môžeme vidieť zlepšujúci sa trend prílevu PZI na Slovensko, pričom v roku 2017 sa prílev PZI dostáva do podobných úrovní ako v období pred hospodárskou krízou.

V roku 2020 však prichádza radikálna zmena. Túto zmenu môžeme pripísať nečakanej celosvetovej pandémie ochorenia Covid – 19, ktorá spôsobila nielen prudký odlev priamych zahraničných investícií, ale na určitú dobu dokonca spomalenie, či až zastavenie takmer celej svetovej ekonomiky. Na Slovensku sa pristúpilo k pomerne drastickému zatváraniu takmer všetkých podnikov, teda okrem tých, ktoré museli nevyhnutne fungovať. Táto situácia spôsobila to, že sa jedná o zatiaľ najprudší odlev PZI zo Slovenska v samostatnej histórii krajiny.

Na nasledujúcom grafe môžeme vidieť kompletný priebeh prílevu PZI na Slovensko v období od roku 2000 po rok 2020. Dáta boli čerpané zo štatistickej databázy UNCTAD STAT.

Graf 1 : Prílev PZI na Slovensko v období 2000 – 2020 (v mil. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie dát štatistickej databázy UNCTADSTAT v mil. USD, dostupné na : <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>

1.2.2 Stav priamych zahraničných investícií na regionálnej úrovni

Vo vyspelých i rozvojových krajinách sú vzhľadom na vývoj vstupu PZI rôzne skúsenosti z prílevu a rozvoja daných regiónov. Z regionálneho hľadiska definujeme investície typu targeted, imidental a domestic. „Targeted“ sú orientované na región, kde investor zatiaľ neinvestoval. Pri forme „imidental“ ide zvyčajne o prebratie už zavedenej

firmy, zatiaľ čo pre formu „domestic“ je typické usadenie sa zahraničnej firmy s cieľom expandovať na trh hostiteľskej krajiny.¹⁰ Pohľad na regionálne členenie PZI jednoznačne ukazuje, že dominantné postavenie v príleve zahraničných investícií na Slovensku má Bratislavský kraj, a to až vo výške 69 %, pričom ak vezmeme do úvahy všetky regióny západného Slovenska, dostaneme sa až k číslu 84 %. Toto číslo predstavuje drvivú väčšinu prílevu všetkých PZI na Slovensku. Paradoxom je, že práve táto časť nášho územia ich oproti strednému či východnému Slovensku potrebuje oveľa menej. Za výrazným odstupom Bratislavského kraja je však aj fakt, že sídla všetkých štátnych monopolov, ktoré v minulosti vládla čiastočne privatizovala, sa nachádzajú práve v Bratislave.¹¹ V praxi to znamená, že aj napriek vykonávaniu činností spoločností na území celého Slovenska sa tieto údaje štatisticky rátajú práve Bratislavskému kraju. Problém však je, že ak tieto spoločnosti nezarátame, Bratislava stále výrazne predbieha zvyšok Slovenska. Lákadlom pre investorov je hlavne rozvinutá infraštruktúra a blízkosť susediacich krajín, teda Maďarska, Rakúska a Českej republiky. Na území kraja však sídli aj najväčšia slovenská spoločnosť Volkswagen Slovakia či rafinéria Slovnaft, ktorá je akvizíciou maďarskej spoločnosti MOL. Trenčiansky, Trnavský a Nitriansky kraj profituje z podobných výhod ako ten Bratislavský, a teda hlavne z dobrej polohy a infraštruktúry v porovnaní so zvyškom krajiny.

Čím viac sa pozrieme smerom na východ krajiny, tým je situácia v oblasti PZI horšia. Na strednom Slovensku sa v porovnaní so západným alokuje len 10 % z celkového podielu PZI. Najvýraznejšou investíciou bol príchod kórejskej automobilky KIA do Žilinského kraja v roku 2004. Výrobu spoločnosť spustila koncom roka 2006 a zamestnáva približne 3700 pracovníkov.

Na východnom Slovensku sa nachádzajú rovnako ako na strednom iba 2 kraje, Prešovský a Košický. Prílev PZI do týchto krajov v sledovanom období tvorí iba alarmujúcich 6 %, pričom do Prešovského je to len 1 %. Z dlhodobého hľadiska sa dá konštatovať, že 5% ktorými disponuje Košický kraj je zásluha hlavne spoločnosti U. S. Steel Košice. Táto americká spoločnosť vstúpila do regiónu akvizíciou podniku VSŽ Oceľ Košice v roku 2000. Spoločnosť je zároveň najväčším zamestnávateľom v regióne, pričom v roku 2019 zamestnávala niečo cez 10 000 zamestnancov. Dlhodobým problémom regiónov východného a stredného Slovenska pri súperení o zahraničné investície je nevyhovujúca

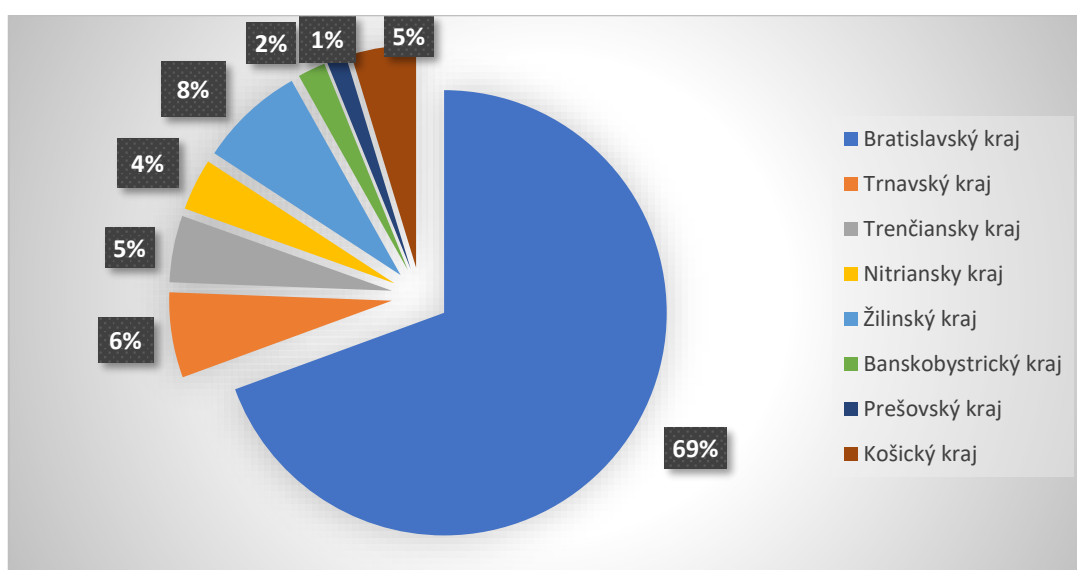
¹⁰ VIDOVÁ, Jarmila. Investície a inovácie v ekonomike: vybrané problémy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2015, s. 135. [cit. 2022-01-08] ISBN 978-80-225-4091-9.

¹¹ DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, s. 30 - 33. [cit.2022-01-10] ISBN 978-80-225-3084-2

infraštruktúra. Chýbajúca diaľnica zo západu krajiny na východ je kľúčovým bodom pre zlepšenie danej situácie. Ďalšou možnosťou ako prilákať zahraničných investorov na východ či stred krajiny je presmerovanie investičných stimulov do daných regiónov, pričom pomoc investorom na západe krajiny by sa mala znižovať. Nebezpečenstvom ostáva aj riziko prehĺbenia už tak výrazného hospodárskeho rozdielu medzi západom a východom krajiny.¹²

Na grafe uvedenom nižšie môžeme vidieť stav priamych zahraničných investícií rozdelených regionálne, posledné doteraz uvedené údaje zverejnila Národná banka Slovenska za rok 2018.

Graf 2: Regionálny stav PZI v roku 2018

zdroj : vlastné spracovanie dát NBS (2022) dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

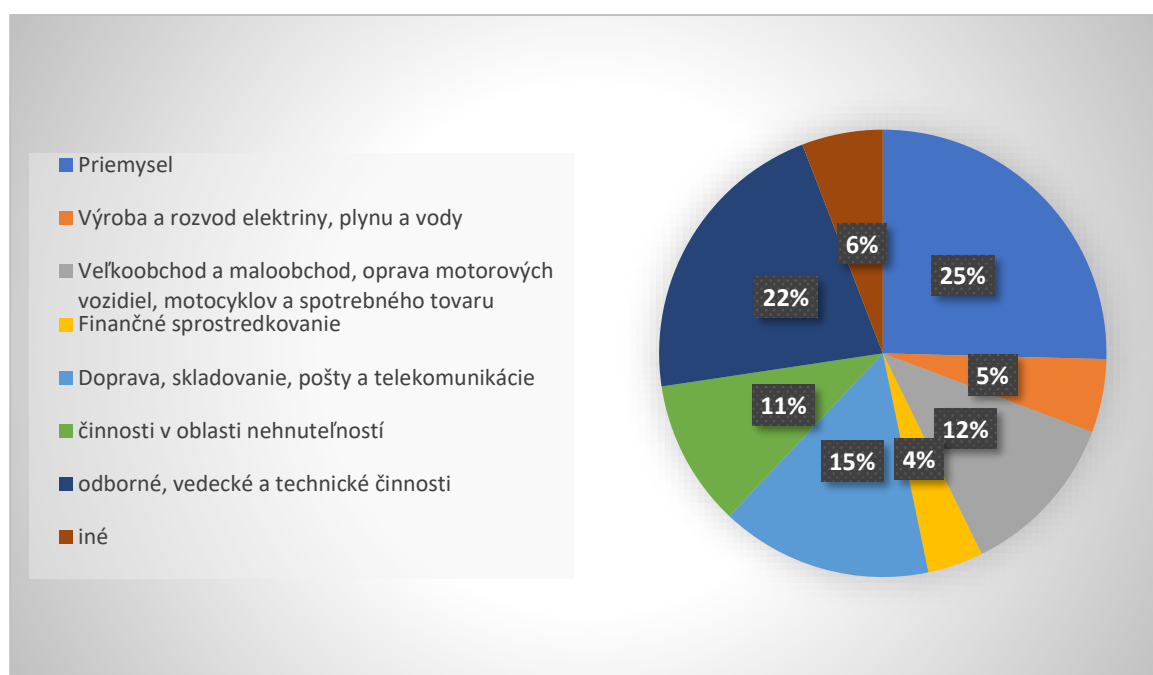
1.2.3 Stav priamych zahraničných investícií na odvetvovej úrovni

V nasledujúcej časti práce sa budeme podrobnejšie venovať odvetvovému rozloženiu PZI na Slovensku. Ako môžeme vidieť z grafu č. 3, v ktorom sú zobrazené údaje z roku 2018, veľká časť priamych zahraničných investícií sa člení do pomerne nízkeho počtu odvetví. Dokazuje to fakt, že zhruba 94 % z celkového objemu PZI na Slovensku vstupovalo len do siedmich rôznych odvetví. Najvyššie percentuálne zastúpenie má v tomto prípade priemysel, a to až 25 %. Hneď v závese mu sekundujú odborné, vedecké a technické činnosti, ktorých podiel tvorí 22 % celkového rozloženia PZI. Ak by sme porovnávali údaje

¹² DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, s. 30-33. [cit. 2022-01-12] ISBN 978-80-225-3084-2

z pred desiatich rokov s aktuálnymi, túto položku by sme v minulosti hľadali márne. Práve to poukazuje, že spolu s priemyslom u nás vznikajú práve z časti aj v jeho okolí nové vedecké či výskumné činnosti. Za týmito odvetviami nasleduje s podielom 15 % doprava, skladovanie, pošty a telekomunikácie. Za nimi patrí 12 % veľkoobchodu a maloobchodu, oprave motorových vozidiel, motocyklov a spotrebného tovaru. Hneď za týmto odvetvím sa nachádzajú s podielom 11 % činnosti v oblasti nehnuteľností, ktoré by sme v minulosti na tomto grafe tiež nevideli. Práve tým sa preukazuje rozmach trhu s nehnuteľnosťami v posledných rokoch. Ďalej nasleduje výroba a rozvod elektriny, plynu a vody ktorým pripisujeme 5 %. Na záver nasledujú 4 % patriace finančnému sprostredkovaniu. Všetkým zvyšným odvetviam tak patrí v celoslovenskom meradle iba zvyšných 6 % celkového prílevu PZI. Poukázať však treba aj na fakt že „rovnako ako pôvod PZI prichádzajúcich na Slovensko je aj ich smerovanie pomerne volatilné v jednotlivých rokoch. Keďže Slovensko je pomerne malá krajina, počet investičných projektov je v každom roku dosť obmedzený a každý väčší projekt dokáže výrazne zmeniť štatistické výsledky daného roku.“¹³

Graf 3: Stav PZI na úrovni odvetví v roku 2018

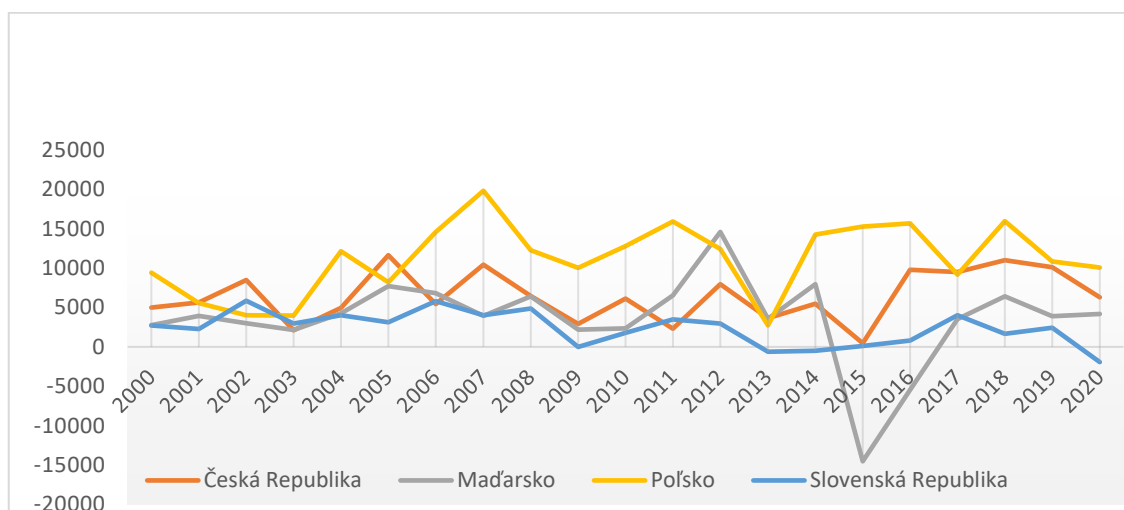
Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

¹³ DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, s. 29. [cit.2022-01-12] ISBN 978-80-225-3084-2

1.2.4 Porovnanie stavu PZI v krajinách V4

V tejto časti sa budeme venovať porovnaniu prílevu PZI na Slovensku s ostatnými krajinami Vyšehradskej štvorky, teda s Poľskom, Maďarskom a Českou republikou. Prvé významné prílevy PZI do všetkých už spomenutých krajín boli spojené s privatizáciou. Ako prvé s ňou začalo Maďarsko, neskôr Poľsko, Česko a Slovensko. V sledovanom období však už na grafe nie je vidieť výrazný náskok Maďarska, nakoľko s privatizáciou začali už okolo roku 1993. Vedúcu pozíciu na grafe má jednoznačne Poľsko. Táto situácia je spôsobená hlavne tým, že práve Poľsko je rozlohou a počtom obyvateľov najväčšia krajina patriaca k V4. Slovensko sa často vyskytuje na najhoršej úrovni prílevu PZI, čo je spôsobené z časti tým, že z krajín V4 sme najmenší, no aj privatizácia a zlepšenie podmienok pre zahraničných investorov prišla v porovnaní s ostatnými krajinami o niečo neskôr. Česká republika spolu s Maďarskom sa často pohybujú na podobných úrovniach prílevu PZI s tým, že si pomerne často vymieňajú pozície v tomto ukazovateli. V čase hospodárskej krízy však môžeme sledovať, že Slovensko ako jediná krajina V4 pocítila odlev PZI. Výrazný prepád prežívalo aj Maďarsko, a to v období medzi rokmi 2014 až 2017. V roku 2020 môžeme vidieť pokles prílevu PZI vo všetkých štátoch okrem Maďarska, ktoré zaznamenalo veľmi mierny nárast. Tento pokles bol následkom pandémie ochorenia Covid – 19, pričom jediná krajina V4, ktorá zaznamenala odlev PZI je Slovensko, čo je pravdepodobne následkom najprísnejších opatrení v regióne V4. Podrobný vývoj môžeme vidieť na grafe č. 4.

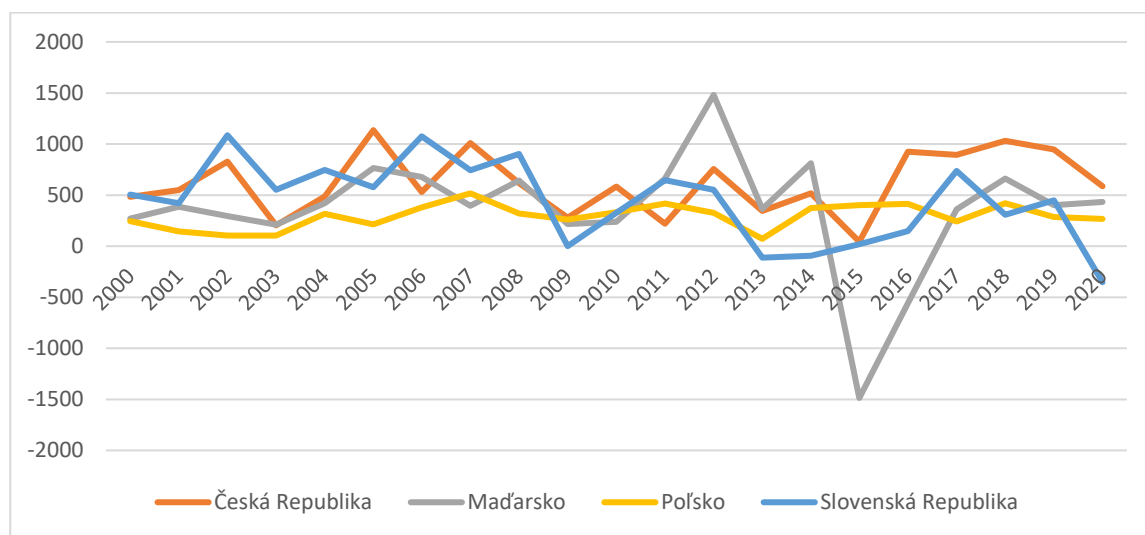
Graf 4 : Prílev PZI v krajinách V4 (v mil. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie dát štatistickej databázy UNCTADSTAT v mil. USD (2022) dostupné na : <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>

Ľubomír Darmo¹⁴ vo svojej analýze prílevu PZI do krajín V4 však tvrdí, že táto štatistika nie je najlepším ukazovateľom prílevu PZI, nakoľko v krajinách sú rôzne geografické, ale hlavne demografické odlišnosti. V nasledujúcom grafe, ktorý zaznamenáva prílev PZI na hlavu, teda na jedného obyvateľa môžeme pozorovať zmenu poradia, kde sa Poľsko z prvého miesta dostáva na posledné a do popredia prichádza práve Slovensko a Česko. V krízovom a pokrízovom období môžeme sledovať podobný vývoj situácie vo všetkých krajinách. Počas obdobia tzv. covidovej krízy však môžeme vidieť výrazný pokles len na Slovensku a v Čechách, zatiaľ čo Maďarsko a Poľsko si držia svoj prílev PZI na obyvateľa. Podrobný vývoj tohto ukazovateľa zaznamenáva graf č. 5.

Graf 5 : Prílev PZI v krajinách V4 na obyvateľa (v USD per capita)

Zdroj: vlastné spracovanie dát štatistickej databázy UNCTADSTAT v USD per capita (2022)
dostupné na: <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>

¹⁴ DARMO, Ľubomír. Prílev priamych zahraničných investícií do krajín V4: *Vybrané aspekty makroekonomického prostredia v Slovenskej republike a v Európskej únii: zborník vedeckých statí*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s.36-44. [cit. 2022-01-15] ISBN 978-80-225-4619-5.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

V tejto kapitole sa budeme venovať stanoveniu hlavného cieľa a čiastkových cieľov práce, pričom tejto problematike venujeme prvú podkapitolu. V druhej podkapitole sa budeme venovať metodike práce a metódam skúmania, ktoré použijeme v praktickej časti bakalárskej práce.

2.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je navrhnúť vhodné odporúčania pre zatraktívnenie vybraných regiónov na Slovensku pre vstup nových priamych zahraničných investícií, teda nových zahraničných investorov, ktorí pomôžu rozvoju daných regiónov. Ako tieto regióny sme si zvolili Košický a Trnavský samosprávny kraj.

Ako parciálne ciele práce sme si zvolili zhodnotiť oba kraje v rovnakých ukazovateľoch, a to celkový stav priamych zahraničných investícií na úrovni kraja, stav priamych zahraničných investícií na úrovni okresov a stav na odvetvovej úrovni. Ďalším parciálnym cieľom je porovnať vývoj priamych zahraničných investícií s nezamestnanosťou v daných regiónoch a rovnako aj s vývojom regionálneho hrubého domáceho produktu.

Celkový stav PZI – zhodnotiť stav priamych zahraničných investícií na úrovni krajov jednotlivo, pričom v závere je potrebné tieto štatistiky porovnať a zhodnotiť.

Stav PZI na úrovni okresov – spracovať, zhodnotiť a porovnať stav priamych zahraničných investícií na úrovni okresov a ich vzájomných rozdielov.

PZI a nezamestnanosť – porovnať a zhodnotiť vývoj priamych zahraničných investícií a ich vplyv na vývoj nezamestnanosti v daných regiónoch.

PZI a regionálny hrubý domáci produkt – porovnať a zhodnotiť vplyv priamych zahraničných investícií na vývoj regionálneho hrubého domáceho produktu.

Navrhnuť vhodné odporúčania pre zatraktívnenie regiónu – návrh opatrení a možných zlepšení ktoré prilákajú do regiónov vyšší tok priamych zahraničných investícií a vstup významných zahraničných investorov.

2.2 Metodika práce a metody skúmania

Na spracovanie teoretickej časti bola použitá dostupná literatúra, v ktorej bola obsiahnutá daná problematika. Z poznatkov nadobudnutých štúdiom literatúry sme pomocou abstrakcie a selekcie vybrali informácie, ktoré tvorili podklad teoretickej časti.

V prvej kapitole práce sa môžeme stretnúť s viacerými grafickými analýzami súvisiacimi s danou problematikou. Všetky tieto grafické analýzy, rovnako ako aj vo zvyšku práce boli vypracované v tabuľkovom editore Microsoft Excel. V prvej kapitole zároveň hodnotíme stav sledovanej problematiky na Slovensku, no zároveň za použitia komparatívnej analýzy porovnávame tento stav aj v rámci krajín Vyšehradskej štvorky. Vo všetkých týchto analýzach sú použité údaje z vysoko vierohodných zdrojov. Niektoré údaje sú vybrané zo štatistickej databázy Národnej banky Slovenska, pričom je potrebné uviesť, že keďže sa tieto údaje v sledovanom období udávali v rôznych svetových menách, boli tieto hodnoty prepočítané do meny americký dolár (USD), pričom pri údajoch z jednotlivých rokov boli použité ročné priemerné kurzy zverejňované rovnako Národnou bankou SR, vždy pre príslušný rok. S touto metodikou spracovania údajov pracujeme v celej bakalárskej práci.

V praktickej časti sa opäť stretávame s rôznymi grafickými ukazovateľmi a analýzami, no práve v tejto časti sa o niečo častejšie stretávame s komparatívnymi analýzami, teda porovnávame jednotlivé už pred tým štatisticky spracované údaje navzájom. Zároveň vždy opisujeme danú problematiku, ktorá je vyjadrená štatisticky. Rovnako tak hľadáme aj silných jednotlivcov vo forme priamych zahraničných investícií, ktorí vstúpili na trh práve na sledovaných územiach.

3 Výsledky práce a diskusia

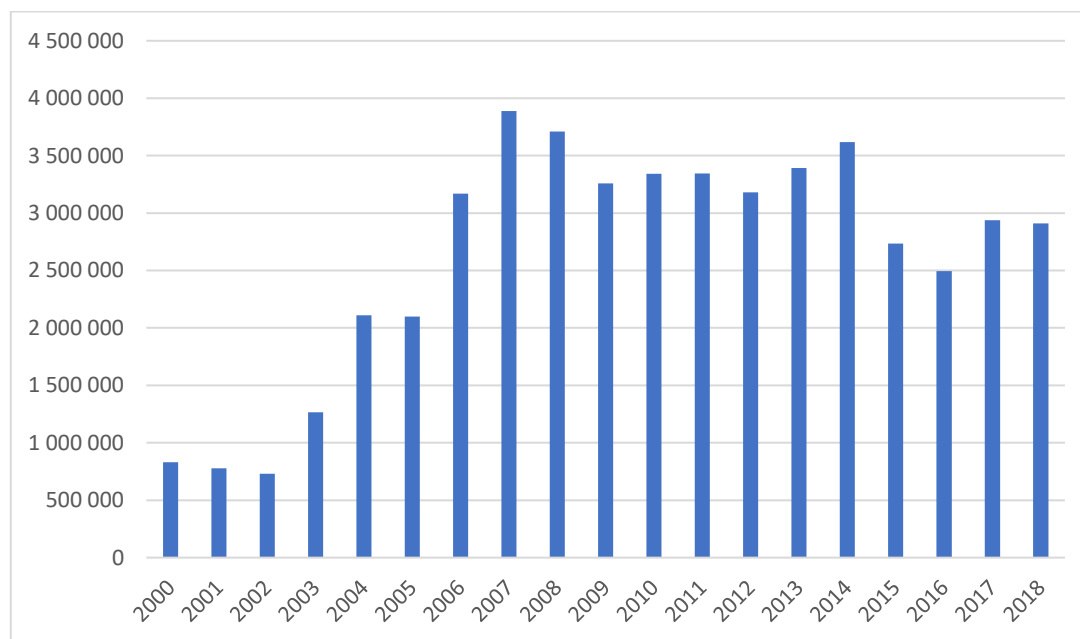
V tejto kapitole práce sa budeme venovať spracovaniu výsledkov analýzy vybraných a sledovaných krajov, pričom zhodnotíme stav PZI v daných krajoch, identifikujeme problémy a navrhujeme možné riešenia pre zlepšenie tejto situácie do budúcnosti.

3.1 Priame zahraničné investície – Košický kraj

3.1.1 Celkový stav PZI v Košickom samosprávnom kraji

Košický samosprávny kraj sa nachádza na východe Slovenskej republiky. V oblasti vplyvu priamych zahraničných investícií sa na základe vyhodnotenia grafu č.2 v prvej kapitole dá konštatovať, že patrí medzi kraje s horším prílevom priamych zahraničných investícií. Tento prílev tvorí približne 5% prílevu priamych zahraničných investícií v rámci celej Slovenskej republiky. Na nasledujúcom grafe si priblížime stav PZI v Košickom kraji sledovanom období.

Graf 6: Stav PZI v Košickom kraji (v tis. USD)

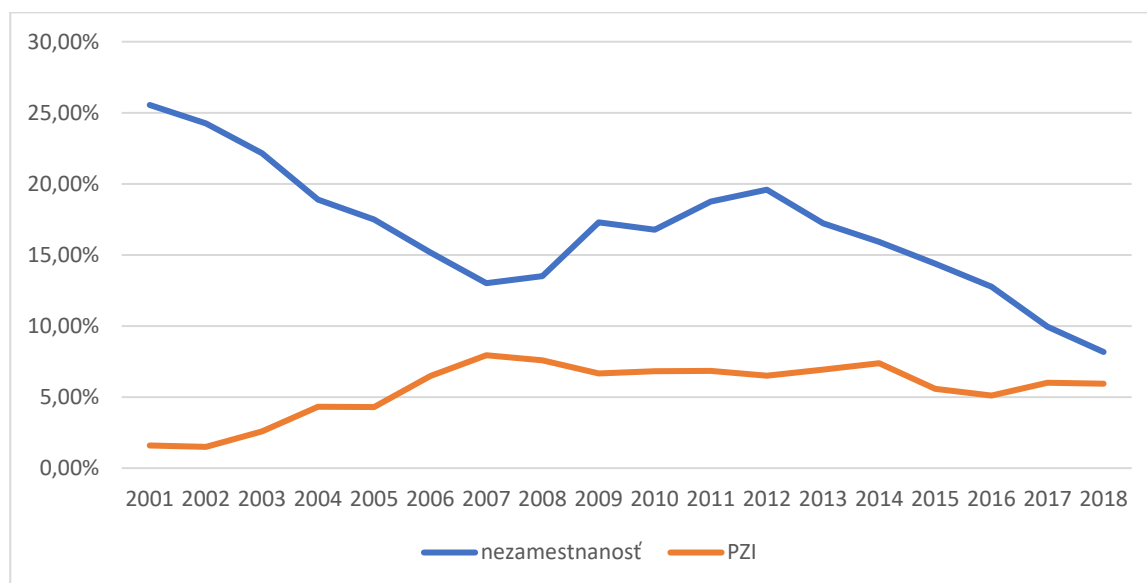
Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) v tis. USD dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

Na grafe môžeme v období rokov 2000 až 2002 pozorovať mierny pokles stavu PZI v Košickom kraji. Zatiaľ čo celoštátny vývoj v roku 2002 prudko vzrástol, na sledovanom území stále pozorujeme pád. V nasledujúcom vývoji graf takmer kopíruje celoštátny vývoj, no v niektorých obdobiach môžeme pozorovať aj odlišnosti. V rokoch 2013 až 2014

nepozorujeme pokles ako na celoštátnej úrovni, ale dokonca mierny nárast hodnôt. Tento jav môže byť spôsobený, že celkový stav PZI v Košickom kraji, teda už vyššie spomenutých 5 % je len veľmi malá časť celkového objemu PZI na Slovensku. Dá sa teda predpokladať že aj napriek nárastu v Košickom kraji v danom období vo významnejších krajoch z hľadiska investícií došlo k poklesu. V nasledujúcom, zatiaľ štatisticky nespracovanom období okolo roku 2020, teda v období vzniku pandémie Covid – 19 sa na základe celoštátneho vývoja dá očakávať významný pokles stavu priamych zahraničných investícií aj v Košickom kraji.

Priame zahraničné investície výrazne ovplyvňujú aj situáciu na trhu práce, teda priamo ovplyvňujú zamestnanosť resp. nezamestnanosť v sledovanej oblasti. Na nasledujúcom grafe môžeme vidieť ročný vývoj nezamestnanosti a prílevu priamych zahraničných investícií v Košickom kraji.

Graf 7: Porovnanie prílevu PZI a nezamestnanosti v Košickom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) a štatistickej databázy DATAcube dostupné na: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>
http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk

Ako môžeme vidieť na grafe, zobrazuje sa určitá závislosť vývoja nezamestnanosti a priamych zahraničných investícií. V období od roku 2001 do roku 2007 je vývoj priamych zahraničných investícií pozitívny so stúpajúcou tendenciou, zatiaľ čo v tomto období nezamestnanosť na úkor tohto vývoja postupne klesá. V nasledujúcom období, približne od

roku 2007 až 2012 prichádza k zmene. V tomto období prichádza spolu s globálnou hospodárskou krízou aj zlom vo vývoji priamych zahraničných investícií na Slovensku, a prirodzene rovnako aj v sledovanom regióne. V tejto časti grafu môžeme vidieť pokles stavu priamych zahraničných investícií a zároveň opätovný nárast nezamestnanosti v Košickom kraji. V ďalšom období môžeme vidieť zotavovanie ekonomiky po kríze, kde dochádza samozrejme aj k nárastu PZI a s tým spojeným poklesom nezamestnanosti. Zaujímavý vývoj však sledujeme v období rokov 2014 až 2016, kde pozorujeme mierny pokles stavu PZI. Tento pokles však nemá žiadny vplyv na klesajúcu tendenciu ukazovateľa nezamestnanosti. Štatistiky z obdobia počas pandémie ochorenia Covid – 19 síce ešte neboli spracované na regionálnej úrovni, no aj napriek tomu sa však dá s veľkou pravdepodobnosťou na základe štatistiky vývoja PZI v celej krajine predpokladať výrazný pokles priamych zahraničných investícií aj v sledovanom Košickom kraji. Práve na úkor tohto predpokladu a sledovaniu predchádzajúceho vývoja sa dá očakávať v danom období aj prudší nárast nezamestnanosti na sledovanom území.

3.1.2 Stav PZI v Košickom samosprávnom kraji – úroveň okresov

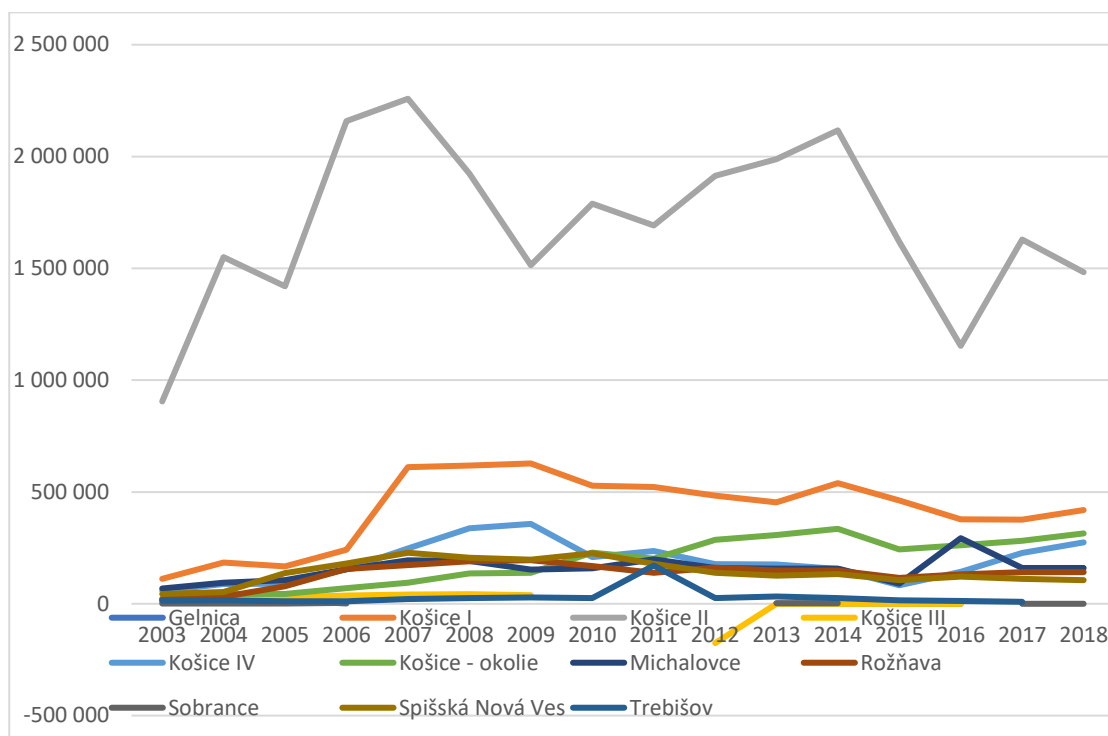
V tejto časti kapitoly sa budeme venovať stavu priamych zahraničných investícií na úrovni okresov v Košickom kraji. V kraji sa nachádza celkovo 11 okresov, pričom mesto Košice z tohto celkového počtu tvoria až štyri. Najvýznamnejšie okresy z hľadiska počtu obyvateľov sú okresy Košice okolie s počtom obyvateľov 130 132, Michalovce, kde žije 110 748 obyvateľov a okres Trebišov so 105 295 obyvateľmi. Netreba však zabúdať na krajské mesto Košice, ktoré je zložené z viacerých okresov. Celkovo tak v Košiciach žije 238 593 ľudí. Existuje teda predpoklad, že práve tieto okresy by mali z hľadiska priamych zahraničných investícií zohrávať významnú rolu v Košickom kraji.¹⁵

Na nasledujúcom grafe môžeme vidieť spracované dáta vývoja priamych zahraničných investícií v Košickom kraji na úrovni všetkých okresov.

Už na prvý pohľad na grafe môžeme pozorovať výrazný odstup okresu Košice II od všetkých ostatných okresov. Tento jav môže byť spôsobený tým, že práve okres Košice II pokrýva svojou polohou širšie centrum mesta Košice.

¹⁵ŠPILKA, Jozef. Košický kraj v číslach 2020. Bratislava: Ústredie ŠÚ SR, 2020, s. 53. [cit. 2022-2022-03-31] ISBN 978-80-8121-802-9 (online), dostupné na : <https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=725abf3e-619a-43f9-a793-9230c9a069c1>

Graf 8 : Vývoj PZI na úrovni okresov – Košický kraj (v tis. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) v tis. USD dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

To teda môže znamenať, že množstvo priamych zahraničných investícií prichádzajúcich do Košického samosprávneho kraja môže mať sídlo práve v okrese Košice II, zatiaľ čo predmet záujmu danej spoločnosti sa môže nachádzať aj v iných okresoch. Pri ďalšom pohľade na okresy nachádzajúce sa v meste Košice môžeme sledovať vyššiu úroveň priamych zahraničných investícií aj v okrese Košice I. V tomto prípade sa však nejedná o tak extrémny rozdiel ako pri už spomenutom okrese Košice II. Vo zvyšných okresoch košického regiónu je situácia pomerne podobná. Na grafe môžeme vidieť podobnú úroveň priamych zahraničných investícií v okresoch Košice IV, Košice – okolie, Rožňava, Michalovce a Spišská nová Ves. Pri týchto okresoch pozorujeme len niekoľko významnejších nárastov počas sledovaného obdobia. Takéto nárasty môžeme sledovať v okrese Košice IV v rokoch 2008 až 2009, zatiaľ čo v Michalovskom okrese nárast sledujeme v roku 2016. Významnejší rast zaznamenal aj okres Košice – okolie, a to v období rokov 2012 až 2014. Za týmito okresmi však už sledujeme výrazné zaostávanie okresov Košice III, Gelnica, Trebišov a Sobrance. Pri okrese Košice III nejde až o tak prekvapivý jav, pretože územie tohto okresu pokrývajú hlavne sídliská a obytná zástavba. Tento prepad spomínaného okresu však negujú zvyšné košické okresy. Zarážajúcejšie však je, že jeden z väčších okresov z pohľadu počtu obyvateľov, Trebišov, výrazne zaostáva. Veľmi nízku úroveň priamych zahraničných

investícií čiastočne narúša len rok 2011, kedy bol zaznamenaný výraznejší rast. Malé okresy ako Sobrance a Gelnica zaostávajú ešte výraznejšie ako Trebišov. Tento fakt je spôsobený nie len nízkym počtom obyvateľstva v danom okrese, ale aj neatraktívnou polohou, zlým stavom infraštruktúry a nízkou kvalitou pracovnej sily. Konštatovať môžeme aj to, že žiadnemu z týchto okresov prirodzene nepomohol ani vznik celosvetovej pandémie. Ani posledné udalosti na atraktivite Košického kraja, no hlavne okresom Sobrance, Michalovce a Trebišov nepridali. Blízkosť otvoreného vojenského konfliktu za hranicami Ukrajiny určite nepatrí medzi faktory, ktoré by boli pre vstup zahraničného investora pozitívom.

3.1.3 Stav PZI v Košickom samosprávnom kraji v súvislosti s HDP

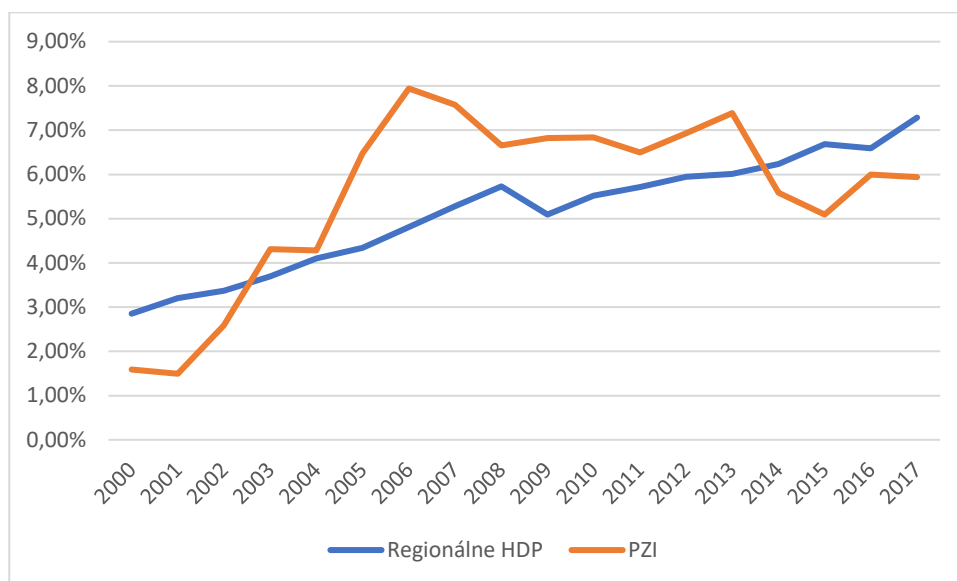
Jedným z dôležitých ekonomických ukazovateľov, na ktorý majú vysoký vplyv práve priame zahraničné investície, je aj hrubý domáci produkt. „Zahraničný investor prispieva k tvorbe hrubého domáceho produktu hostiteľskej krajiny tým, že pridáva určitú hodnotu vstupom a vytvára zisk, z ktorého platí daň.“¹⁶ „Hrubý domáci produkt možno z vecného hľadiska vymedziť ako súhrn (objem – množstvo) finálnych statkov (spotrebných statkov a investičných statkov) a služieb vyrobených a poskytnutých za určité časové obdobie (obyčajne za rok) výrobnými faktormi na území danej krajiny, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť.“¹⁷ Na nasledujúcom grafe môžeme porovnať závislosť percentuálneho vývoja stavu priamych zahraničných investícií a percentom vyprodukovaného regionálneho hrubého domáceho produktu v skúmanom regióne.

Z grafu môžeme vidieť, že vývoj hrubého domáceho produktu a priamych zahraničných investícií v Košickom kraji navzájom súvisí. Od začiatku sledovaného obdobia približne do roku 2007 sledujeme nárast objemu priamych zahraničných investícií do regiónu, pričom HDP sa od roku 2000 až po rok 2008 takmer konštantne zvyšuje. Prvý viditeľný pokles hrubého domáceho produktu pozorujeme v období globálnej ekonomickej krízy. V tomto období vidíme rovnako aj pokles stavu priamych zahraničných investícií v regióne. Po tomto období a zotavení sa ekonomiky sledujeme opäť pozitívny vývoj HDP, aj napriek tomu, že priame zahraničné investície sú na tom o niečo horšie.

¹⁶ VIDOVÁ, Jarmila. Investície a inovácie v ekonomike: vybrané problémy. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2015, s. 131. [cit. 2022-02-06] ISBN 978-80-225-4091-9

¹⁷ LISÝ, Ján, Anetta ČAPLÁNOVÁ, Valéria DZIUROVÁ, et al. *Ekonomia*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 363. [cit. 2022-03-14] ISBN 978-80-7552-275-7.

Graf 9 : Porovnanie vývoja regionálnych PZI a HDP v Košickom kraji

Zdroj : vlastné spracovanie údajov NBS (2022) a štatistickej databázy DATAcube dostupné na: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>
http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/nu3001rr/v_nu3001rr_00_00_00_sk

Výrazná zmena vo vývoji nastáva v roku 2013. Zatiaľ čo priame zahraničné investície v kraji sa začínajú klesať, hrubý domáci produkt aj napriek jemnému poklesu medzi rokmi 2015 až 2016 rastie, pričom sa percentuálne dostáva nad krivku PZI.

3.1.4 Významné PZI v Košickom kraji

V košickom kraji, ako aj v iných častiach republiky sa nachádza množstvo zahraničných spoločností rôznych typov, ktoré majú vplyv na vývoj ekonomiky v danom regióne. V nasledujúcej časti práce si spomenieme práve niekoľko týchto významných priamych zahraničných investícií. Medzi hlavné výrobné odvetvia košického kraja patrí hutníctvo, strojárstvo, elektrotechnika, spracovanie plastov, potravinárstvo a textilný priemysel. Na juhu kraja zohráva výraznú rolu úrodná pôda východoslovenskej nížiny a teda poľnohospodárstvo. Najvýznamnejšia zahraničná spoločnosť pôsobiaca v regióne je s veľkým predstihom pred ostatnými spoločnosť U. S. Steel Košice. Táto pôvodom americká spoločnosť sa venuje výrobe oceľových plátov a rôznych oceľových komponentov, pričom je to najväčší výrobca ocele v strednej Európe. Spoločnosť aktuálne zamestnáva takmer 9000 zamestnancov, pričom ešte v roku 2013 to bolo viac ako 12 000 zamestnancov.¹⁸

¹⁸ U.S. Steel Košice: Profil spoločnosti. (online). U.S. Steel Košice ©2022 [cit. 2022-03-13] dostupné na: <https://www.usske.sk/sk/o-nas/informacie-o-spolocnosti/profil-spolocnosti>

Ďalšou významnou spoločnosťou fungujúcou v sledovanom regióne je T-Systems Slovakia. Nemecká spoločnosť podnikajúca v IT a telekomunikačných službách aktuálne zamestnáva 4420 zamestnancov pričom v minulom roku jej veľkosť vzrástla o 6 %. V košickom regióne stabilne fungujú aj spoločnosti Embraco Slovakia (Brazília), SCA Hygiene Products (Švédsko), U – Shin Slovakia (Holandsko/Nemecko), Eurovia (Francúzsko/Slovensko), Unomedical (Dánsko) a mnohé ďalšie.¹⁹

3.2 Priame zahraničné investície – Trnavský kraj

3.2.1 Celkový stav PZI v Trnavskom samosprávnom kraji

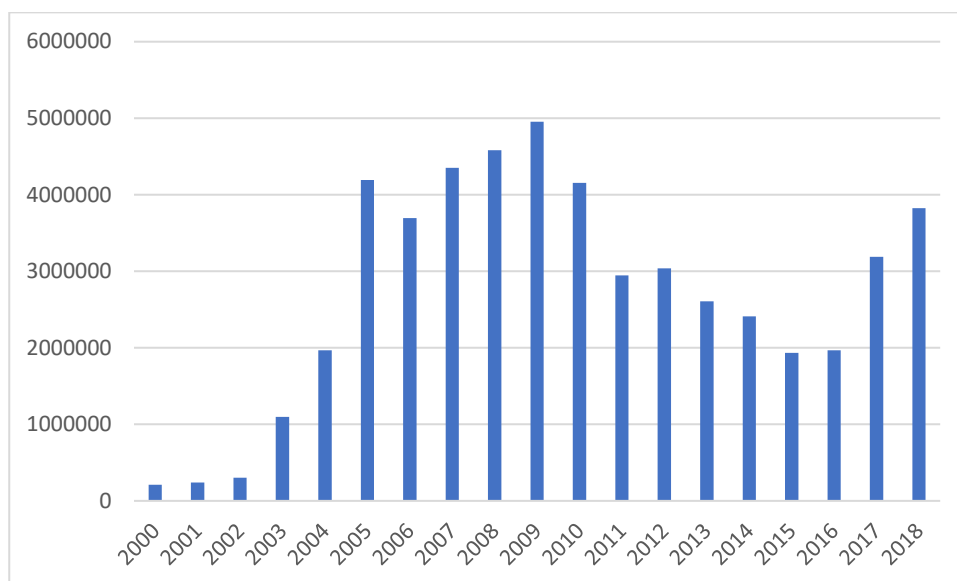
Trnavský kraj sa nachádza na západnom Slovensku, pričom geograficky pokrýva celé okolie Bratislavského kraja. Z hľadiska rozdelenia tokov priamych zahraničných investícií jednotlivým regiónom je na tom o niečo lepšie ako vyššie analyzovaný Košický kraj. Výhodou regiónu je samozrejme jeho poloha na západe krajiny, no negatívom môže byť fakt, že kraj susedí práve s Bratislavským krajom ktorý absorbuje drvivú väčšinu tokov priamych zahraničných investícií, ktoré na Slovensko prichádzajú. Z celkového množstva prílevu priamych zahraničných investícií do trnavského kraja prichádza približne 6 %. Stav priamych zahraničných investícií môžeme vidieť na nasledujúcom grafe.

Na grafe 10 vidíme v začiatkoch sledovaného obdobia takmer zanedbateľný prílev priamych zahraničných investícií do Trnavského kraja. V období okolo rokov 2003 až 2004 sa situácia regiónu mierne zlepšuje, no v porovnaní s národným vývojom je Trnavský kraj stále na pomerne nízkej úrovni. Zásadný zlom prichádza v nasledujúcich rokoch, keď región zažíva prudký, až niekoľkonásobný nárast prílevu priamych zahraničných investícií na svojom území. Zaujímavosťou je, že región nepocítil výrazný pokles prílevu priamych zahraničných investícií ani počas globálnej ekonomickej krízy.

Miernejší pokles vo vývoji nastáva v období rokov 2011 až 2016. V ďalších rokoch opäť sledujeme výraznejší nárast. V nasledujúcom období predpokladáme výrazný pokles prílevu priamych zahraničných investícií v súvislosti s celosvetovou pandémiou.

¹⁹ SARIO: Košický kraj (online). SARIO ©2022 [cit. 2022-03-13] Dostupné na <https://www.sario.sk/sites/default/files/content/files/sario-kosicky-kraj.pdf>

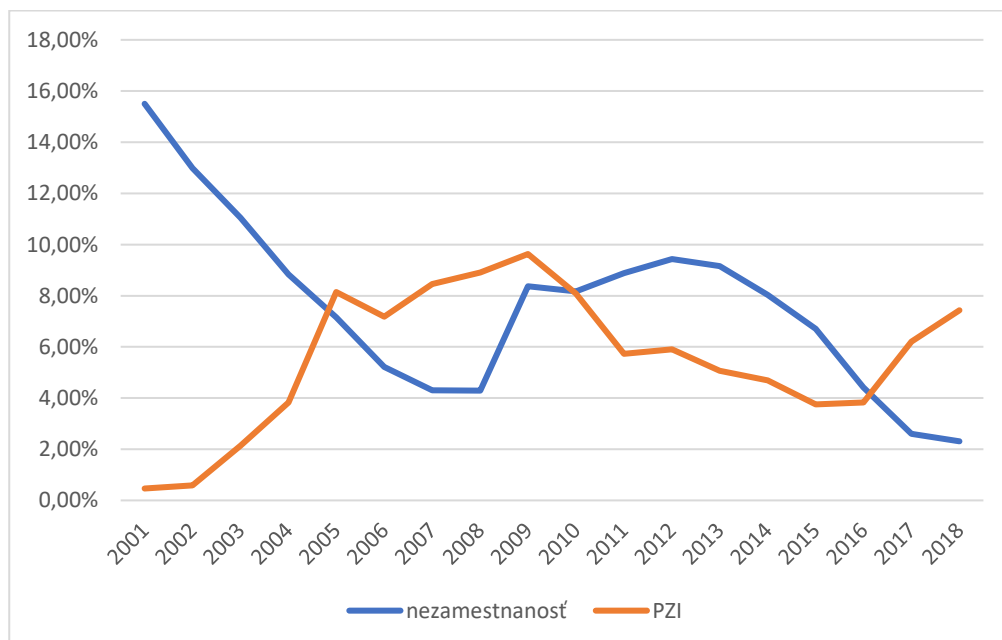
Graf 10 : Stav PZI v Trnavskom kraji (v tis. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) v tis. USD dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

Ďalším súvisiacim ukazovateľom s vývojom priamych zahraničných investícií je aj nezamestnanosť. Na nasledujúcom grafe zhodnotíme vývoj nezamestnanosti a vplyv priamych zahraničných investícií na ňu.

Graf 11 : Porovnanie stavu PZI a nezamestnanosti v Trnavskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) a štatistickej databázy DATAcube dostupné na: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>
http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk

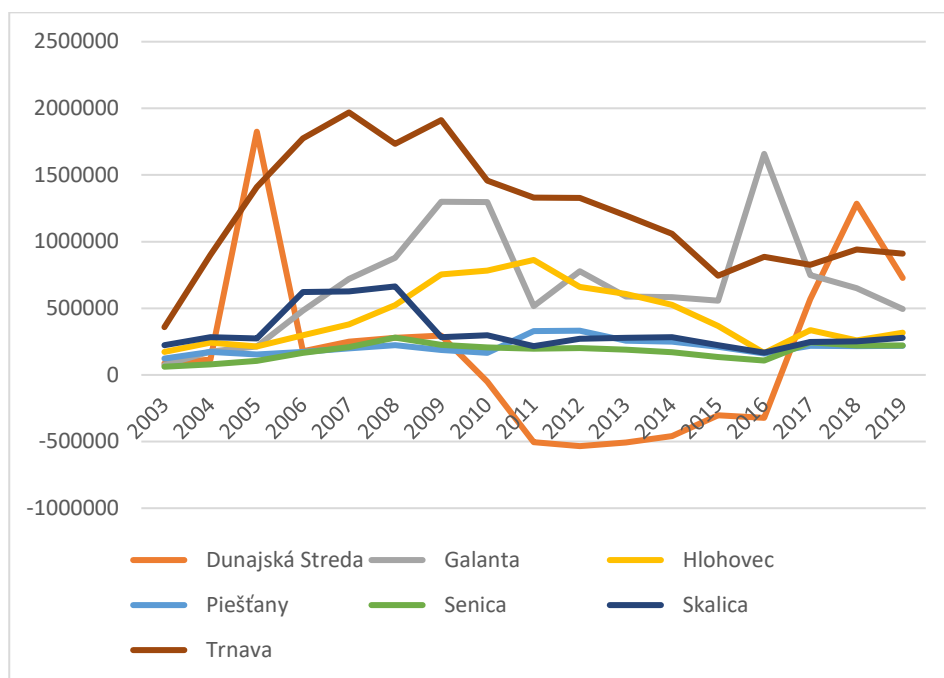
Na grafe 11 môžeme jasne vidieť, že v období od roku 2002 približne do roku 2005 zažíva Trnavský kraj raketový nárast prílevu priamych zahraničných investícií, s čím samozrejme súvisí aj pomerne prudký pokles vysokej nezamestnanosti v danom regióne, a to z takmer 16 % až na necelých 5 %. V tomto období teda nezamestnanosť klesla o viac ako 11 %. Tento fakt prirodzene spôsobil vstup rôznych zahraničných investorov, čím prudko vzrástol počet pracovných miest. V celkovom meradle je ale špecifikum tohto územia aj blízkosť regiónu k Bratislavskému kraju, čo znamená, že mnohí obyvatelia môžu, respektíve dochádzajú za prácou práve tam. V ďalšom období s miernym výkyvom v roku 2006 sledujeme miernejší, ale stále nárast prílevu priamych zahraničných situácií. Pri nezamestnanosti sledujeme podobný trend ako v predchádzajúcom období až do roku 2008. Práve v dobe hospodárskej krízy prichádza veľký zvrat a prudký nárast až na dvojnásobok hodnoty predchádzajúceho poklesu, teda z 4 až na viac ako 8 %. Práve v tomto období okolo roku 2008 sa radikálne mení situácia aj pri príleve priamych zahraničných investícií, kde od roku 2008 sledujeme kontinuálny medziročný pokles až do roku 2016. Nezamestnanosť stúpala až do roku 2012, kde prichádza zlom a v roku 2018 sa pohybovala na veľmi nízkej úrovni len niečo cez 2 %. Opätovný nárast prílevu investícií pozorujeme od roku 2016. Ako aj pri Košickom kraji, aj pri Trnavskom sa dá v období, ktoré zatiaľ nie je štatisticky spracované predpokladať, že v okolo roku 2020 nastal negatívny vývoj v oboch týchto ukazovateľoch. Predpoklad je teda, že nezamestnanosť pocítila radikálnejší nárast, zatiaľ čo prílev PZI prešiel prudším útlmom.

3.2.2 Stav PZI v Trnavskom kraji – úroveň okresov

V tejto časti práce sa bližšie pozrieme na stav prílevu priamych zahraničných investícií v jednotlivých okresoch trnavského kraja. Trnavský kraj tvorí celkovo 7 okresov, v ktorých sa nachádza 251 obcí, pričom z toho je 17 miest. Z hľadiska počtu obyvateľov sú najvýznamnejšie okresy Trnava, s počtom obyvateľov 132 779, Dunajská Streda s 122 825 obyvateľmi a Galanta s veľkosťou populácie 94 147 obyvateľov. Na nasledujúcom grafe môžeme sledovať detailný vývoj priamych zahraničných investícií v regióne na úrovni okresov.²⁰

²⁰ ŠPILKA, Jozef. Trnavský kraj v číslach 2020 (online). Bratislava: Ústredie ŠÚ SR, 2020, s. 53. [cit. 2022-03-31] ISBN 978-80-8121-789-0, dostupné na: <https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=914cc281-1e50-4203-a123-ab6cff5a6a5b>

Graf 12 : Vývoj PZI na úrovni okresov – Trnavský kraj (v tis. USD)

Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) v tis. USD dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platebnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

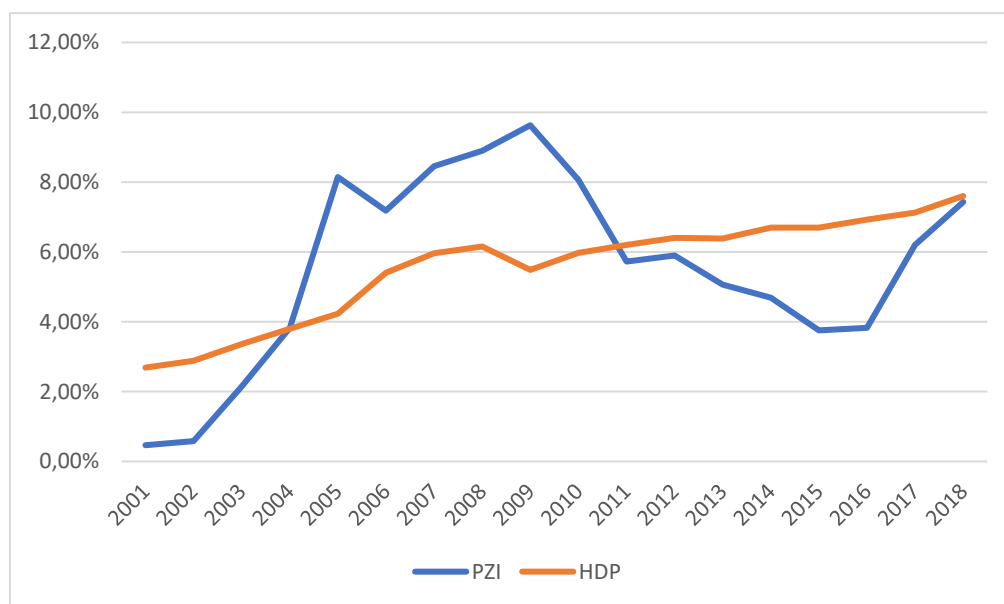
Na grafe 12 môžeme pozorovať hneď niekoľko zaujímavých vývojev v niektorých okresoch. Podľa očakávania, z pohľadu prílevu priamych zahraničných investícií je na tom hlavne v prvej polovici sledovaného obdobia najlepšie trnavský okres. Okolo roku 2009 sa v ňom ale situácia láme a graf jasne zobrazuje pomerne výrazný úbytok príchodu zahraničných investorov. Druhý dominantný okres na grafe je Galanta. V tomto okrese môžeme sledovať pomerne volatilný vývoj, ktorý svoje vrcholy v príleve priamych zahraničných investícií zažil medzi rokmi 2009 až 2010 a napokon najprudší prílev investícií v roku 2016. Ďalším okresom v poradí je Hlohovec, ktorý síce nevykazuje tak vysoké hodnoty prílevu priamych zahraničných investícií do regiónu ako okresy Trnava a Galanta, no v porovnaní s ostatnými okresmi je na tom stále o niečo lepšie. Vrchol prílevu v sledovanom období v okrese nastal približne v roku 2012. Od tohto obdobia sledujeme pokles na podobnú úroveň ako na začiatku sledovaného obdobia. Veľmi zaujímavý a neštandardný vývoj prebiehal v okrese Dunajská Streda. Zatiaľ čo v roku 2005 sledujeme prudký nárast, ktorý dokonca prevyšuje prílev priamych zahraničných investícií v trnavskom okrese, hneď v ďalšom roku sledujeme obrovský pokles. Zaujímavý je aj vývoj od roku 2009 do roku 2016, kedy sa krivka dunajskostredského okresu dostáva do záporných čísel, čo znamená odlev priamych zahraničných investícií z okresu. Táto situácia je spôsobená tým, že jedna zo zložiek priamych zahraničných investícií, reinvestovaný zisk, je

práve v tomto období vykazovaná vo vysokých záporných hodnotách. To znamená že zahraniční investori pôsobiaci v okrese reinvestovali zisk za hranicami republiky. Dá sa predpokladať, že v tomto prípade zohráva veľkú rolu aj fakt, že dunajskostredský okres hraničí s Maďarskom a rovnako v ňom žije aj mnoho obyvateľov z maďarskej menšiny. Existuje teda možnosť, že maďarskí zahraniční investori reinvestujú svoje zisky práve tam. Skalický okres zaznamenal menší nárast len v období rokov 2005 až 2008. Počas zvyšku sledovaného obdobia si drží približne rovnakú úroveň prílevu priamych zahraničných investícií ako okresy Senica a Piešťany, ktoré počas sledovaného obdobia nezaznamenali významnejší nárast ani pokles.

3.2.3 Stav PZI v Trnavskom samosprávnom kraji v súvislosti s HDP

V nasledujúcej časti práce sa pozrieme na vplyv vývoja priamych zahraničných investícií s dôležitým ekonomickým ukazovateľom – hrubým domácim produktom vyprodukovaným na sledovanom území. Tento vývoj dokumentuje nasledujúci graf.

Graf 13 : Porovnanie vývoja regionálnych PZI a HDP v Trnavskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) a štatistickej databázy DATAcube dostupné na: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>
http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk

Na grafe 13 môžeme vidieť pomerne konštantný vývoj regionálneho hrubého domáceho produktu v porovnaní s vývojom priamych zahraničných investícií. Práve po prudšom náraste prílevu priamych zahraničných investícií v roku 2005 môžeme sledovať aj

mierne zvýšenie HDP. Zaujímavé však je, že aj napriek ďalšiemu volatilnému vývoju priamych zahraničných investícií sa hrubý domáci produkt takmer rovnomerne každoročne zvyšuje, a to aj v období od roku 2009 až do roku 2015, keď práve prílev priamych zahraničných investícií zaznamenal výraznejší pokles. V rokoch 2016 až 2018 Trnavský kraj zaznamenal opätovný nárast prílevu zahraničných investícií, pričom na konci sledovaného obdobia prílev PZI a úroveň hrubého domáceho produktu dosiahol približne rovnakú úroveň.

3.2.4 Významné PZI v Trnavskom kraji

Aj v Trnavskom kraji, rovnako ako v skôr spomenutom Košickom sa nachádza množstvo zahraničných investorov. Za najvýznamnejšiu priamu zahraničnú investíciu sa dá považovať príchod automobilového koncernu PSA Groupe. Táto spoločnosť je jedna z viacerých automobiliek na Slovensku. Vyrábajú sa tu modely značiek Citroén a Peugeot. Závod priamo zamestnáva viac ako 4200 zamestnancov, no ak zarátame aj počet vytvorených pracovných miest prostredníctvom subdodávateľov, dostaneme sa ku číslu 20 000 pracovných miest. Celková investícia koncernu na Slovensku už presiahla 1,2 miliardy eur. Za zmienku určite stojí aj vznik logistického centra Amazon v meste Sereď. Táto americká spoločnosť v roku 2017 vstupom do regiónu vytvorila viac ako 2000 pracovných miest. V regióne sa však nachádza mnoho ďalších spoločností ako napríklad Gefco (Francúzsko), Datalogic (Taliansko), Metrans (Nemecko) a iné.

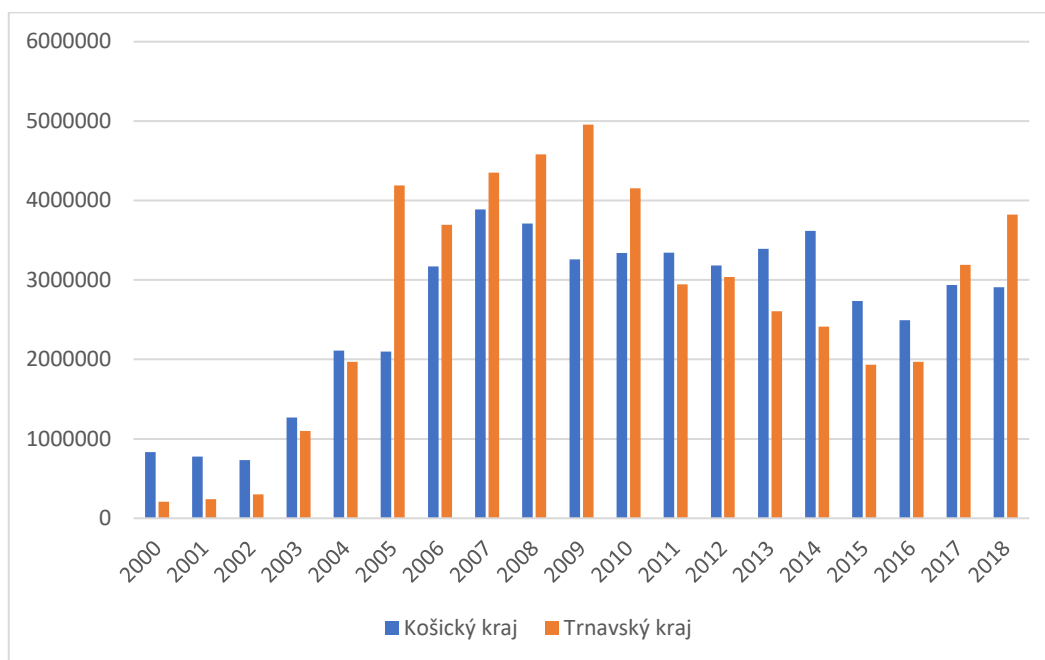
3.3 Komparácia PZI a súvisiacich dopadov – Košický a Trnavský kraj

3.3.1 Stav PZI

V tejto časti práce porovnáme a zhodnotíme stav priamych zahraničných investícií na úrovni vybraných regiónov. Nasledujúci graf znázorňuje porovnanie stavu priamych zahraničných investícií do oboch sledovaných regiónov.

Na grafe č.14 môžeme vidieť niekoľko zaujímavých rozdielov. V období keď sa priame zahraničné investície dostávali na Slovensku do popredia bol na tom o niečo lepšie Košický kraj. Táto situácia sa ale dramaticky mení okolo roku 2005, keď v období nasledujúcich šiestich rokov pomerne výrazne prevyšuje stav priamych zahraničných investícií v Trnavskom kraji. V období od roku 2011 až do 2016 sa situácia opäť mení a do mierneho popredia sa dostáva Košický kraj.

Graf 14 : Porovnanie stav PZI v Košickom a Trnavskom kraji (v tis. USD)

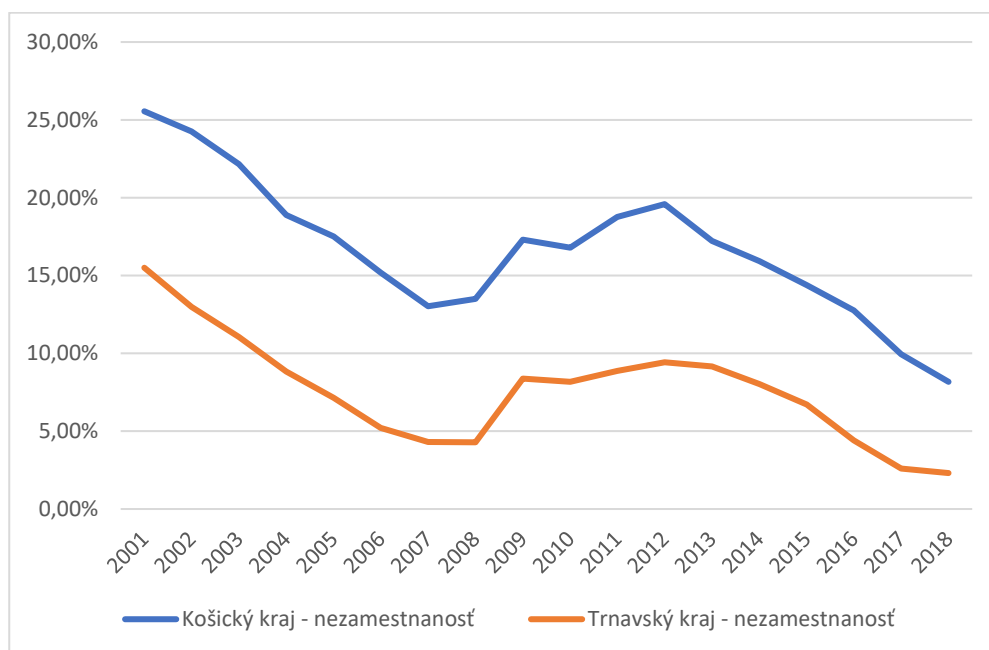
Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) v tis. USD dostupné na : <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

V roku 2017 sa však tesne nad Košický kraj opäť dostáva Trnavský, pričom v nasledujúcom roku sa tento rozdiel opäť o niečo zvýšil v prospech Trnavského kraja. Ak chceme tieto údaje posúdiť správne, treba zohľadniť niekoľko ďalších faktorov. Už v celkovom súčte stavu priamych zahraničných investícií do oboch krajov je na tom lepšie Trnavský. Je však potrebné zohľadniť veľkosť populácie žijúcej v daných regiónoch. Kým v Trnavskom kraji žije približne 560 000 obyvateľov, v Košickom je to až niečo okolo 800 000. Už tu sa teda vytvára medzera v pomere prílevu priamych zahraničných investícií na jedného obyvateľa. Kým menší trnavský región pociťuje na obyvateľa celkový prílev za sledované obdobie okolo 92 000 USD, v košickom je to zhruba o 30 000 USD menej. Nemenej podstatný je aj fakt, že časť obyvateľstva žijúceho v Trnavskom kraji za prácou dochádza do najatraktívnejšieho Bratislavského regiónu, v tom košickom obyvatelia do práce dochádzať denne nemajú. V okolí Košického kraja sa totiž nachádza najviac poddimenzovaný región z pohľadu priamych zahraničných investícií – Prešovský kraj.

3.3.2 Porovnanie nezamestnanosti

Všetky vyššie uvedené faktory majú vplyv aj na rozdielu situáciu v miere nezamestnanosti v daných regiónoch. Situáciu môžeme vidieť na nasledujúcom grafe.

Graf 15 : Porovnanie nezamestnanosti v Košickom a Trnavskom kraji

Zdroj: vlastné spracovanie údajov štatistickej databázy DATAcube (2022) dostupné na: http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk

Graf nezamestnanosti jasne dokazuje odlišné situácie v oboch krajoch. Krivka ich priebehu je síce takmer identická, avšak úroveň na ktorej sa obe krivky nachádzajú je značne odlišná. Kým nezamestnanosť v Košickom kraji šartuje na niečo viac ako 25 %, čo je vysoko alarmujúce číslo ktoré znamená, že na začiatku sledovaného obdobia bola v Košickom kraji nezamestnaná približne štvrtina populácie, v Trnavskom kraji sa v začiatku sledovaného obdobia nachádzame na miere nezamestnanosti 15 %. Rozdiel v situácii na konci sledovaného obdobia je síce o niečo menší ako na začiatku, úrovne nezamestnanosti sú ale stále veľmi odlišné. Kým v menšom Trnavskom kraji úroveň nezamestnanosti nedosahuje ani 2,5 %, vo väčšom Košickom je to až niečo tesne cez 8 %. Aj tieto hodnoty teda podporujú na Slovensku všeobecne známy fakt, že na západe krajiny sa žije o niečo lepšie ako na východe.

3.3.3 Porovnanie okresných úrovní

Ďalším zásadným rozdielom v týchto dvoch krajoch je rozloženie prílevu priamych zahraničných investícií na úrovni okresov. Kým v Košickom kraji sledujeme výrazný odstup okresu Košice II, pričom priame zahraničné investície na pomerne slušnej úrovni vstupujú

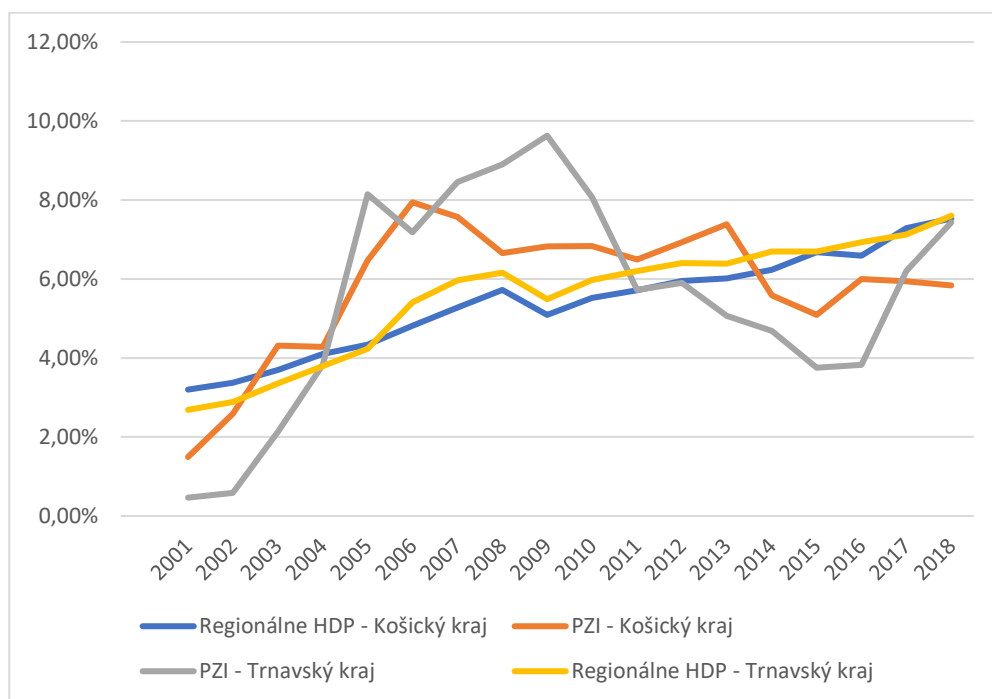
aj do zvyšných košických okresov, respektíve aj do okresu Košice – okolie, v Trnavskom kraji je situácia iná. Odstup krajského mesta, Trnavy je oveľa menší ako v prípade Košíc, čo znamená, že prílev priamych zahraničných investícií do jednotlivých okresov v Trnavskom kraji je rozdelený oveľa rovnomernejšie. V oboch krajoch sa nachádzajú aj menej zaujímavé okresy pre zahraničných investorov, no značný rozdiel vidíme aj v ich počte. Kým v Trnavskom kraji ide len o okresy Senica a Piešťany, v Košickom kraji ich je oveľa viac. K týmto okresom môžeme zaradiť okresy Gelnica, Trebišov, Spišská nová Ves, Sobrance či Rožňava. Tento stav je samozrejme spojený s pomerne vysokou neatraktivitou regiónu spôsobenú viacerými faktormi, pričom sa dá predpokladať, že kým nedôjde k zásadnej zmene, situácia sa v budúcnosti bude len zhoršovať. Veľkým špecifikom Trnavského kraja je však okres Dunajská Streda, ktorý dlhodobo vykazoval odlev priamych zahraničných investícií. Zaujímavosťou je, že aj napriek tomuto negatívnemu vývoju Trnavský kraj stále prijal viac priamych zahraničných investícií ako ten Košický. Aj tento fakt tak poukazuje na lepší vývoj prílevu priamych zahraničných investícií práve v trnavskom kraji.

3.3.4 Porovnanie vplyvu PZI na HDP regiónov

Hrubý domáci produkt je jeden z hlavných makroekonomických ukazovateľov, na ktorý majú priamy vplyv aj priame zahraničné investície. Nakoľko zohľadňuje všetku výrobu na danom území, respektíve na území jedného štátu, je teda zrejmé že zahrňuje aj výrobu všetkých zahraničných spoločností a teda priamych zahraničných investícií. Z toho vyplýva, že priame zahraničné investície vo veľkej miere ovplyvňujú rast alebo pokles ukazovateľa hrubého domáceho produktu. Na nasledujúcom grafe môžeme vidieť vývoj hrubého domáceho produktu v oboch sledovaných regiónoch, v porovnaní s vývojom priamych zahraničných investícií.

Pri pohľade na graf 16 môžeme vidieť podobný vývoj hrubého domáceho produktu v oboch regiónoch. Opäť však treba zohľadniť aj iné faktory, hlavne veľkosť populácie žijúcej na danom území.

Graf 16 : Porovnanie HDP a PZI v oboch krajoch

Zdroj: vlastné spracovanie údajov NBS (2022) a štatistickej databázy DATAcube dostupné na: <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>
http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk

Z toho teda vyplýva, že aj keď sa veľkosť hrubého domáceho produktu v oboch regiónoch pohybuje na rovnakej úrovni, na úkor rozdielu v počte obyvateľstva je na tom v skutočnosti oveľa lepšie Trnavský kraj.

3.4 Odporúčania pre zatraktívnenie regiónov

V tejto časti práce sa budeme snažiť navrhnúť vhodné riešenia, ktoré by dokázali zatraktívniť sledované regióny pre väčší prílev priamych zahraničných investícií v budúcnosti.

3.4.1 Aktuálna regionálna investičná pomoc

Na Slovensku je aktuálne nastavená regionálna investičná pomoc na základe určitých kritérií. Podporené môžu byť malé aj veľké spoločnosti, nové aj expandujúce, bez ohľadu na to či sú domáce alebo zahraničné. Táto pomoc sa uplatňuje hneď v niekoľkých druhoch projektov, a to v priemyselnej výrobe, technologických centrách, v kombinácii oboch spomenutých a na záver aj pre centrá podnikových služieb. Úroveň tejto investičnej pomoci sa ale mení podľa toho, kde sa daný projekt nachádza. Na západnom Slovensku, okrem

Bratislavského kraja, je poskytovaných 30 % z oprávnených nákladov, na strednom je to 40 a na východnom až 50 %.

3.4.2 Návrh odporúčaní na zatraktívnenie Košického kraja

Už dlhodobo je najväčším problémom východného Slovenska, teda aj Košického samosprávneho kraja dopravná infraštruktúra. Tento dlhodobý, takmer celoštátny problém je jeden z hlavných dôvodov neochoty zahraničných investorov vstupovať na trh práve v tomto regióne. Región už dlhodobo pociťuje to, že chýba kompletne diaľničné prepojenie z východu na západ krajiny. Komplikovaná výstavba, ktorú neulahčuje ani členitosť terénu na Slovensku je tak nie len technicky, ale aj finančne náročná. Práve toto prepojenie je však kľúčom k zlepšeniu situácie. Zároveň je však potrebné dodať, že ak má výstavba diaľnice pomôcť celému regiónu, je potrebné ju postaviť až po hraničný prechod s Ukrajinou, teda až po obec Vyšné Nemecké. Takto by vznikla kľúčová dopravná tepna spájajúca celé Slovensko. K podobným záverom sa prikláňa aj Tomáš Dudáš vo svojej publikácii *Priame zahraničné investície v Slovenskej ekonomike* (2010). Neprijemným zistením teda ostáva to, že aj 12 rokov po vydaní tejto publikácie je tento problém bohužiaľ stále aktuálny.

Ďalšou možnosťou ako zatraktívniť tento región je aj výstavba nových, alebo rekonštrukcia už existujúcich železničných tratí, ktoré sú na Slovensku na niektorých miestach až v žalostne zlom technickom stave. Akútne potrebná je rekonštrukcia hlavnej železničnej tepny medzi Košicami a Žilinou, ktorá je v už dnešnej dobe zastaralá. Za zmienku stojí aj vybudovanie druhej koľaje v úseku Bánovce nad Ondavou – Humenné a jeho následná elektrifikácia. Ďalším veľkým problémom je aj takzvaná spodná trasa, ktorú je potrebné kompletne zrekonštruovať, vybudovať druhú koľaj a následne elektrifikovať. Toto sú hlavné problémy v dopravnej infraštruktúre, ktoré sa musia v čo najbližšej dobe vyriešiť pre zatraktívnenie nie len Košického kraja, ale aj veľkej časti celého Slovenska.

Ďalšou možnosťou ako dostať na východné Slovensko viac zahraničných investorov, je začať poskytovať buď viac investičných stimulov na tomto území, alebo ich aspoň o niečo zvýhodniť voči západu krajiny. „Investori smerujúci do spomínaných regiónov by mali dostať výhodnejšie podmienky, pričom ďalšia pomoc zahraničným investorom na západnom Slovensku by sa mala výrazne znížiť.“²¹ S týmto výrokom sa rovnako môžeme jednoznačne

²¹ DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, s. 32. [cit.2022-04-20] ISBN 978-80-225-3084-2

stotožniť. Na záver tejto podkapitoly teda môžeme konštatovať, že v Košickom regióne je potrebné poskytovať výraznejšie investičné stimuly, ktoré môžu prilákať viac zahraničných investorov, avšak najkritickejším problémom stále ostáva nízka úroveň dopravnej infraštruktúry, ktorú je potrebné čo najskôr dobudovať. Bez tejto infraštruktúry totiž výsledný želaný efekt nemusia priniesť ani výraznejšie stimuly pre zahraničných investorov.

3.4.3 Návrh odporúčaní na zatraktívnenie Trnavského kraja

Trnavský kraj je úplne v odlišnom postavení ako druhý porovnávaný, teda Košický. Výhody Trnavského kraja spočívajú hlavne v jeho polohe na západe krajiny. Výhodou je už vybudované diaľničné prepojenie s hlavným mestom, ale aj dobrá dostupnosť do Maďarska, Rakúska alebo Českej Republiky. Jedným z dobrých príkladov, že práve tento faktor je rozhodujúci v príchode zahraničných investorov môžeme uviesť investíciu na zelenej lúke, výstavbu automobilky PSA. Aj železničná infraštruktúra je na tom o niečo lepšie ako na východe krajiny. Hlavná železničná trať z Bratislavy do Žiliny, prechádzajúca aj týmto regiónom je na jeho území kompletne zrekonštruovaná, čím sa otvára pre zahraničných investorov ďalší spôsob dopravy. Z hľadiska dopravnej infraštruktúry teda Trnavský región nemá také veľké nedostatky ako východ krajiny.

Nevýhodou Trnavského kraja však môže byť poloha v tesnej blízkosti Bratislavského kraja, ktorý je magnetom pre zahraničných investorov na našom území. V tomto smere teda Trnavský kraj potrebuje zvýšiť konkurencieschopnosť voči svojmu susedovi. Táto úloha je však veľmi tvrdým orieškom. Trnavský región teda môže zaviesť rôzne stimuly pre zahraničných investorov, avšak je malá pravdepodobnosť, že sa v tomto smere v blízkej budúcnosti situácia v príleve priamych zahraničných investícií zásadne zmení. Ak by aj došlo k zvýšeniu prílevu priamych zahraničných investícií do Trnavského regiónu, len ťažko sa môže vyrovnáť Bratislavskému kraju do ktorého smeruje takmer 70 % objemu priamych zahraničných investícií na Slovensku.

Záver

Priame zahraničné investície sú jedným z najdôležitejších hlavných zdrojov, ktoré sa v našej domácej ekonomike nachádzajú. Ak si teda máme udržať atraktivitu a všetky pozitíva spojené s príchodom zahraničných investorov na Slovensko, je potrebné neustále zlepšovať, zjednodušovať, zatriktívniť podmienky pre vstup zahraničných investorov a to hlavne v oblastiach, ktoré trpia vysokou mierou nezamestnanosti, pracovných možností a nižšou kvalitou života ako v rozvinutejších častiach krajiny. Ide teda hlavne o regióny východného a stredného Slovenska, pričom hlavnou príčinou situácie nižšej koncentrácie zahraničných investorov v týchto oblastiach je hlavne alarmujúci stav infraštruktúry, ktorú je potrebné bezodkladne a čo najrýchlejšie vybudovať na dostatočnú úroveň. Inovácie a možnosti, ktoré prinášajú zahraniční investori práve prostredníctvom priamych zahraničných investícií sú totiž nenahraditeľné, pričom je potrebné spomenúť, že často práve spomenuté inovácie pomáhajú zlepšovať výrobný, manažérsky či marketingový proces, ale aj mnohé ďalšie. Môžeme teda konštatovať, že priame zahraničné investície sú extrémne dôležitý faktor, ktorý ovplyvňuje fungovanie celého štátu ako celku, no zároveň je to aj dôležitý zdroj pre jednotlivca fungujúceho v krajine.

V prvej kapitole práce sme sa venovali skúmaniu riešenej problematiky v SR. Definovali sme pojem priame zahraničné investície, ich delenie a rôzne teoretické východiská tejto problematiky. Hodnotili sme stav priamych zahraničných investícií na úrovni krajiny v období od roku 2000 až do roku 2020. Sledovali sme aj stav priamych zahraničných investícií na úrovni jednotlivých regiónov, kde sme zhodnotili najlepšie a najhoršie. Ďalším javom, ktorým sa kapitola zaoberala je odvetvové rozdelenie priamych zahraničných investícií. Pomocou štatistík sme identifikovali odvetvia, do ktorých u nás zahraniční investori najviac investovali, teda aj to, akým smerom sa hýbala naša ekonomika. Ďalej sme sa zaoberali porovnaním priamych zahraničných investícií v SR s krajinami, ktoré patria do Vyšehradskej štvorky a to Maďarsko, Česká republika a Poľsko. Sledovali sme to však na úrovni prepočtu na jedného obyvateľa (per capita), a to z dôvodu objektívnosti pri porovnávaní jednotlivých štatistík.

V druhej kapitole sme sa venovali rôznym metodikám práce a určaniu čiastkových cieľov, vybrali sme si regióny na skúmanie a stanovili hlavný cieľ, ktorý sme spracovali v poslednej kapitole práce.

V tretej a záverečnej kapitole práce sme sa venovali podrobnej analýze vybraných regiónov, pričom šlo o Košický a Trnavský samosprávny kraj. V prvej časti sme sa venovali Košickému kraju samostatne. Hodnotili sme stav priamych zahraničných investícií v regióne v určenom sledovanom období. Podrobne sme sledovali vývoj problematiky na úrovni okresov. Rôzne nárasty a poklesy sme sa snažili bližšie zanalyzovať a odôvodniť ich príčiny. Rovnako sme skúmali, aký vplyv majú priame zahraničné investície na vývoj regionálneho hrubého domáceho produktu. V závere tejto časti sme si predstavili niekoľko konkrétnych priamych zahraničných investícií, ktoré zohrávajú dôležitú rolu v sledovanom regióne. V druhej časti tejto kapitoly sme hodnotili druhý vybraný región, teda Trnavský samosprávny kraj, kde sme sa znova pozerali na stav priamych zahraničných investícií na úrovni kraja, ale aj na stav na okresnej úrovni. Podobne ako v Košickom, aj v Trnavskom kraji sme skúmali vplyv priamych zahraničných investícií na úroveň hrubého regionálneho domáceho produktu. Samozrejme sme sa venovali aj významným priamym zahraničným investíciám pôsobiacim v Trnavskom regióne. V tretej časti kapitoly sme sa venovali vzájomnej komparácii týchto dvoch regiónov, pričom sme ich hodnotili z pohľadu stavu priamych zahraničných investícií na úrovni krajov, analyzovali sme výkyvy a rôzne situácie vyplývajúce z grafických analýz. Rovnako sme porovnávali aj okresné úrovne a aký dopad majú zahraničné investície na stav hrubého regionálneho domáceho produktu, pričom sme sa snažili nájsť rôzne súvislosti a odlišnosti, zdôvodniť ich a vysvetliť. V poslednej časti sme sa snažili navrhnúť čo najviac efektívnych riešení. Snažili sme sa rozobrať a analyzovať všetky problémy, ktorým ako krajina pri získavaní priamych zahraničných investícií čelíme. Hlavný problém, teda infraštruktúra nie je jednoducho riešiteľný z krátkodobého hľadiska, no je potrebné, aby sa vyriešil čo možno najrýchlejšie. Ďalším faktorom ovplyvňujúcim túto problematiku je investičná pomoc, ktorá by sa mala zefektívniť a viac sústrediť na problémové regióny. Zároveň by sa mal zjednodušiť prístup k nej. Týmto problémom sa venujeme na úrovni oboch krajov samostatne. Zhodnotili sme teda, že najväčším problémom na Slovensku v oblasti priamych zahraničných investícií je zlý stav infraštruktúry. Dôrazne sme teda odporúčali zlepšiť hlavne stav infraštruktúry a rovnako aj lepšie rozloženie investičnej pomoci pre potenciálnych zahraničných investorov vstupujúcich na náš trh.

V každom prípade môžeme hodnotiť, že na Slovensku máme v tejto oblasti stále čo dobíchať a zlepšovať sa, posúvať sa vpred, aby sme v budúcnosti vedeli zefektívniť všetky procesy súvisiace s priamymi zahraničnými investíciami, pretože sú kľúčom k lepšej životnej úrovni.

Zoznam použitej literatúry

DUDÁŠ, Tomáš. *Priame zahraničné investície v slovenskej ekonomike*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2010, 90 s. [cit. 2021-12-20] ISBN 978-80-225-3084-2

DARMO, Ľubomír. Prílev priamych zahraničných investícií do krajín V4: *Vybrané aspekty makroekonomického prostredia v Slovenskej republike a v Európskej únii: zborník vedeckých statí*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, s.36-44. [cit.2022-01-15] ISBN 978-80-225-4619-5.

BALÁŽ, Peter, a kol. *Medzinárodné podnikanie*. Bratislava: Sprint 2, 2019, 304 s. [cit. 2021-12-28] ISBN 978-80-89710-51-5

FERENČÍKOVÁ, Soňa, a kol. *Medzinárodná expanzia firiem: stratégie, partnerstvá a ľudské zdroje*. Bratislava: Iura Edition, 2013, 362 s. [cit.] ISBN 978-80-8078-532-1.

LISÝ, Ján, Anetta ČAPLÁNOVÁ, Valéria DZIUROVÁ, et al. *Ekonomia*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 363 s. [cit.2022-03-14] ISBN 978-80-7552-275-7.

Medzinárodný menový fond - Manuál platobnej bilancie, 5. edícia [cit. 2021-12-20]

VIDOVÁ, Jarmila. *Investície a inovácie v ekonomike: vybrané problémy*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2015, 275 s. [cit.2022-01-08] ISBN 978-80-225-4091-9.

Elektronické zdroje

SARIO: Košický kraj (online). SARIO ©2022 [cit. 2022-03-13] Dostupné na <https://www.sario.sk/sites/default/files/content/files/sario-kosicky-kraj.pdf>

ŠPILKA, Jozef. Košický kraj v číslach 2020 (online). Bratislava: Ústredie ŠÚ SR, 2020, 53 s. [cit. 2022-03-31] ISBN 978-80-8121-802-9, dostupné na : <https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=725abf3e-619a-43f9-a793-9230c9a069c1>

ŠPILKA, Jozef. Trnavský kraj v číslach 2020 (online). Bratislava: Ústredie ŠÚ SR, 2020, 53 s. [cit. 2022-03-31] ISBN 978-80-8121-789-0, dostupné na : <https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=914cc281-1e50-4203-a123-ab6cff5a6a5b>

UNCTAD. World investment report: FDI from Developing and Transition Economies: Implications for Development (online). New York and Geneva: United Nations, 2006, 340 s. [cit.2022-12-20] Dostupné na : https://unctad.org/system/files/official-document/wir2006_en.pdf

U.S. Steel Košice: Profil spoločnosti. (online). U.S. Steel Košice ©2022 [cit. 2022-03-13] dostupné na: <https://www.usske.sk/sk/o-nas/informacie-o-spolocnosti/profil-spolocnosti>

Údaje NBS (2022) dostupné na <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

Údaje UNCTAD STAT dostupné na : <http://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>

Zákon č. 202/1995 – Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov. [cit. 2021-12-20] Dostupné na : <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1995/202/20190101>